

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN VÄLINEN YHTEISTYÖ LAPINLAHDELLA

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Henna Hyvönen ja Petra Turunen	
Työn nimi Päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö Lapinlahdella	
Päiväys 25.11.2015	Sivumäärä/Liitteet 42/2
Ohjaaja(t) Auli Pohjolainen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Lapinlahden kunta, Sosiaalitoimi	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaista yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä on Lapinlahden kunnassa, ja millaisia kokemuksia työntekijöillä oli yhteistyöstä. Tutkimuksella haluttiin selvittää, miten yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä toimi, sekä millaisia haasteita siihen liittyi. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimusta varten haastateltiin neljää sosiaalitoimen työntekijää sekä neljää päiväkodin johtajaa ja yhtä erityislastentarhanopettajaa. Koska tutkimuksessa haastateltiin sekä lastensuojelun että päivähoidon työntekijöitä, tutkimukseen saatiin molempien tahojen näkökulma yhteistyöstä ja sen toimivuudesta. Haastattelun tulokset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Tulosten perusteella lastensuojelulla ja päivähoidolla ei ollut käytössään yhteistä mallia siitä, miten yhteistyötä Lapinlahdella tehtiin. Yhteistyötä päivähoidon ja lastensuojelun välillä oli pääsääntöisesti silloin, kun päivähoidolla ja lastensuojelulla oli yhteisiä asiakkaita tai päivähoidolla on herännyt huoli jostakin lapsesta tai perheestä. Haasteena yhteistyölle koettiin henkilöstöpula, kiire ja muut ajankäyttöön liittyvät ongelmat. Sekä päivähoidolla että lastensuojelulla oli toiveena yhteinen tapaaminen, jossa yhdessä sovittaisiin yhteistyökäytännöistä. Päivähoito toivoi lastensuojelulta neuvoja siihen, miten tulee toimia, jos lapsesta herää huoli. Lisäksi kehittämissuhteita yhteistyölle oli säännölliset palaverit, aiempaa avoimempi tiedonkulku sekä molemminpuolinen yhteydenpito.</p>	
<p>Avainsanat</p> <p>päivähoito, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö</p>	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Henna Hyvönen and Petra Turunen			
Title of Thesis Cooperation between day care and child welfare in Lapinlahti			
Date	25.11.2015	Pages/Appendices	42/2
Supervisor(s) Auli Pohjolainen			
Client Organisation /Partners Municipality of Lapinlahti, social work			
Abstract The aim of this thesis was to find out what kind of cooperation there is between day care and child welfare in the municipality of Lapinlahti, and what kind of experience employees had from cooperation. The aim was also to find out how the cooperation between day care and child welfare works and what kind of challenges there were. The research was qualitative and as a data collection method theme interviews were used. Four social workers, four leaders of day care centers and one special kindergarten teacher were interviewed. Because both day care and child welfare workers were interviewed for the research, it contains perspectives of both parties. The results of the interviews were analyzed by using qualitative content analysis. Based on the results of the research child welfare and day care did not have a common approach on how cooperation was working in Lapinlahti. There was cooperation between day care and child welfare, when they had joint clients or day care was concerned about a child or a family. The challenge for cooperation was that there were not enough workers, there was rush and other problems associated with the use of time. Both day care and child welfare hoped for a joint meeting where they could together agree on cooperation practices. Day care also wished for advice on what to do if they had concern for a child. In addition, proposals for developing of cooperation were regular meetings, more open flow of information and mutual communication.			
Keywords day care, child welfare, multiprofessional cooperation			

SISÄLTÖ	
TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLTÖ	5
1 JOHDANTO.....	7
2 TOIMEKSIANTAJANA LAPINLAHDEN KUNTA.....	9
3 AIKAISEMMAST OPINNÄYTETYÖT	10
4 PÄIVÄHOITO	11
4.1 Päivähoitoa säätelevät lait	11
4.2 Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena	12
5 LASTENSUOJELU.....	14
5.1 Lastensuojelun tarkoitus.....	14
5.2 Keskeiset periaatteet.....	15
5.3 Ehkäisevä lastensuojelu.....	15
5.4 Avohuolto.....	16
6 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ	17
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	20
7.1 Kvalitatiivinen tutkimus	20
7.2 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu	21
7.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä	22
7.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	24
8 TUTKIMUSTULOKSET	26
8.1 Yhteistyön sisältö ja toimintamuodot	26
8.2 Yhteistyön toteuttajat.....	28
8.3 Yhteistyö huolen herätessä	28
8.4 Yhteistyö lastensuojeluasiakkuuden alkamisen jälkeen	30
8.5 Yhteistyötä edistävät tekijät.....	31
8.6 Yhteistyötä rajoittavat tekijät	32
8.7 Toimivat käytännöt	35
8.8 Toiveita yhteistyölle	36
9 POHDINTA	38
LÄHTEET	41

LIITTEET43

LIITE 1: TUTKIMUSLUPA43

LIITE 2: HAASTATTELURUNKO44

1 JOHDANTO

Päivähoito on luonteva paikka toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua. Siellä voidaan varhaisessa vaiheessa havaita perheiden tilanteiden kriisiytyminen, koska lapset viettävät päiväkodissa arkisin suurimman osan valveillaoloajastaan. Päivähoidossa 1-6 –vuotiaista lapsista on yli 60 prosenttia ja 3-5 –vuotiaista yli 70 prosenttia. Varhaiskasvatus on keskeinen väline lapsen hyvinvoinnin varmistamiseen sekä perheen arjen seuraamiseen. Vaikka päivähoidossa on näin suuri osa lapsista, lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö ei aina toimi toivotulla tavalla. Varhaiskasvatuksen piiristä lastensuojeluilmoituksia tehdään vähemmän kuin muilta viranomaistahoilta. Esimerkiksi vuonna 2011 Helsingissä päivähoidon kautta tuli vain 1,8 prosenttia lastensuojeluilmoituksista. (Lastensuojelun Keskusliitto 2012.)

Lastensuojelun Keskusliiton (2012) julkaisemassa lehdistötiedotteessa helsinkiläisen Päiväkoti Aleksin johtaja pohtii, että lastensuojelun ja päivähoidon näkökulmat ovat liian erilaisia. Hänen mukaansa vakavaksi oireiluksi koettu käytös on lastensuojelun mielestä vielä liian ”helppo tapaus”. Päivähoidon huomaamia asioita ei pidetä lastensuojelussa tarpeeksi vakavina. Lastensuojelun puolella haasteeksi koetaan lastensuojelun leimaava imago; lastensuojelu nähdään usein rangaistuksena eikä lasta auttavana palveluna. Myös väärinkäsitykset puolin ja toisin aiheuttavat haasteita lastensuojelun ja päivähoidon väliselle yhteistyölle.

Kiinnostus tehdä tutkimus päivähoidon ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä pohjautuu artikkeliin, jossa kritisoitiin yhteistyön riittämättömyyttä ja tiedonsiirron monimutkaisuutta. Toinen meistä on myös huomannut samankaltaisen ilmiön ollessaan harjoittelussa alakoulussa. Yhteistyön monimutkaisuus ja tietojen siirtämistä koskevat rajoitukset vaikuttivat selvästi koulussa tehtävään työhön ja vaikeuttivat lasten arkea koulussa. Halusimme myös syventää omaa osaamistamme lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen puolelta.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä Lapinlahden kunnassa. Selvitämme myös, millaista yhteistyötä päivähoidon ja lastensuojelun välillä tehdään ja millaisia kokemuksia työntekijöillä on yhteistyöstä. Halusimme tietää, miten yhteistyö lastensuojelun ja päivähoidon välillä toimii ja millaisia haasteita siihen liittyy. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön toimivuudesta. Tutkimustehtävinä oli selvittää yhteistyön lähtökohtia ja tämänhetkistä tilannetta Lapinlahden sosiaalitoimen lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden välillä. Lisäksi tehtävänä oli selvittää mahdollisia yhteistyötä edistäviä ja estäviä tekijöitä, kehittämistarpeita ja odotuksia.

Saimme tutkimusluvan Lapinlahden johtavalta sosiaalityöntekijältä (liite 1). Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus ja keräsimme tutkimusaineiston teemahaastatteluna. Haastattelimme tutkimusta varten neljää sosiaalitoimen lastensuojelun työntekijää. Heistä kaksi on sosiaalityöntekijöitä, yksi sosionomi ja yksi työntekijä toimii tarvittaessa sosiaalityöntekijän

työparina. Päivähoidosta haastattelimme neljää päiväkodin johtajaa sekä yhtä erityislastentarhaopettajaa. Koska haastattelimme sekä päivähoidon että lastensuojelun työntekijöitä, saimme tutkimukseen molempien tahojen näkökulman yhteistyöstä. Haastattelun tulokset analysoimme laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Kehittelimme idean opinnäytetyöllemme oman kiinnostuksemme sekä toimeksiantajan tarpeiden pohjalta. Aihe on ajankohtainen eikä yhteistyötä ole aikaisemmin tutkittu Lapinlahdella. Lisäksi valitsimme aiheen, koska siitä on hyötyä tulevassa työssämme ja voimme hyödyntää sitä omassa toiminnassamme työkentällä. Halusimme myös perehtyä varhaiskasvatusta ja lastensuojelua sääteleviin lakeihin ja teoriapohjaan. Myös toimeksiantaja koki aiheen ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi.

2 TOIMEKSIANTAJANA LAPINLAHDEN KUNTA

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Lapinlahden kunta ja tarkemmin Lapinlahden kunnan sosiaalitoimi. Lapinlahden kunta sijaitsee Ylä-Savossa Itä-Suomessa. Lapinlahden väkiluku vuonna 2013 oli 10 176 asukasta. Vuonna 2013 väestöstä 16,3 % oli 0-14 –vuotiaita, 60,8 % oli 15-64 –vuotiaita ja 22,9 % oli yli 65-vuotiaita. (Tilastokeskuksen [www-sivu s.a.](http://www.sivu.s.a)) Lapinlahden kirkonkylällä asuu noin 4 000 lapinlahtelaista (Lapinlahden kunta 2014).

Lapinlahden sosiaalityön tulosalueeseen sisältyvät sosiaalihuollon yhteiset toiminnot, lastensuojelupalvelut, muut lasten ja perheiden palvelut, aikuissosiaalityö ja toimeentuloturva. Koska Varpaisjärvi liittyi Lapinlahden kuntaan vuonna 2011, sosiaalityö toimii kahdessa toimipisteessä: Lapinlahdella ja Varpaisjärvellä. Kuntapalvelut ovat keskittyneet Lapinlahden taajamaan, mutta palveluja annetaan ainakin osa-aikaisesti myös Varpaisjärvellä. Lapinlahden sosiaalitoimistossa sijaitsevat myös päivähoidon toimisto ja päivähoidon johtajan työhuone. Sosiaalityöhön sisältyy muun muassa ehkäisevä lastensuojelu, lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelutyö, lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto sekä lastensuojelun jälkihuolto. (Halmemies s. a.)

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelutyötä tekee kolme sosiaalityöntekijää ja sosiaalipalveluohjaaja Lapinlahden kunnan alueella. Heidän tehtäviinsä kuuluu lastensuojelutyön lisäksi myös muita vastuualueita. Jokaiselle asiakaslapselle nimetään lain mukaan oma sosiaalityöntekijä. Lapinlahdella kunta järjestää päivähoitoa päiväkodeissa sekä perhepäivä- tai ryhmäperhepäivähoidossa. Lapinlahden alueella toimii viisi päiväkotia, joista yksi toimii Alapitkällä ja yksi Varpaisjärvellä. Lapinlahden keskustassa on kaksi päiväkotia ja yksi päiväkotitoiminta sijaitsee Nerkoolla. (Halmemies s. a. 2014.)

3 AIKAISEMMAT OPINNÄYTETYÖT

Ideointivaiheessa tutkimme aikaisempia opinnäytetöitä Theseus-tietokannasta. Aikaisempia opinnäytetöitä samasta asiasta on tehty jonkun verran, mutta Pohjois-Savon alueelta emme löytäneet yhtään. Lisäksi suurin osa tutkimuksista on käsitellyt aihetta vain joko lastensuojelun tai päivähoidon näkökulmasta. Halusimme saada kokemuksia päivähoidon ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä myös Pohjois-Savon alueelta.

Camilla Riutta, Saara Silvennoinen ja Oona Tulla (2014) tutkivat opinnäytetyössään päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyötä Leppävaaran ja Espoonlahden alueella. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaista yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoidon välillä on ja mitkä ovat sen kehittämishaasteet. Tutkimus oli laadullinen tutkimus. Tutkimustuloksissa ilmeni, että yhteistyö tapahtui lähinnä sähköpostien ja puhelinkeskustelujen muodossa. Tärkeimmäksi yhteistyömuodoksi koettiin konsultaatiopuhelut osapuolten välillä. Yhteistyön haasteeksi koettiin työntekijöiden vaihtuvuus sekä yhteistyörakenteiden puuttuminen. Haasteista huolimatta yhteistyö koettiin toimivaksi.

Tiiu Saari (2010) on tehnyt opinnäytetyönä kvalitatiivisen tutkimuksen Kouvolan päivähoito- ja lastensuojelun yhteistyöstä lastensuojelun työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli lisäksi selvittää kaupungin päiväkotien tekemien lastensuojeluilmoitusten oikea-aikaisuus ja määrä. Hän tutki myös mihin nämä ilmoituksen yleisimmin johtivat Kouvolassa. Tutkimustulosten mukaan yhteistyö oli vähäistä ja päiväkodilta tulleiden lastensuojeluilmoitusten määrä oli pieni verrattuna lastensuojeluilmoitusten kokonaismäärään. Ilmoitusten oikea-aikaisuus oli päiväkotikohtaista ja riippui ilmoitukseen johtaneen asian vakavuudesta.

Emmi Kyllönen ja Emilia Sassi (2014) ovat tutkineet päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä Espoossa. Tutkimus on kvalitatiivinen ja toteutettu sähköpostikyselyllä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaista yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoidon välillä on ja millaisia haasteita ja kehittämistarpeita yhteistyöllä on. Tulosten perusteella yhteistyön määrä ja laatu vaihtelevat yksiköittäin. Yhteistyö koettiin tarpeelliseksi varsinkin silloin, kun lastensuojelulla ja päivähoidolla on yhteinen asiakas. Haasteina yhteistyölle nähtiin kiire ja erilaiset epäselvyydet. Työntekijät toivovat avoimuutta ja lisää tietoa yhteistyökumppanin työnkuvasta.

4 PÄIVÄHOITO

Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Sen tarkoituksena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (THL 2014.) Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat (Stakes 2005, 11). Päivähoidolla tarkoitetaan varhaiskasvatuspalvelua, joka tapahtuu yhteistyössä perheen kanssa kodin ulkopuolella esimerkiksi vanhempien ollessa töissä (THL 2014).

Lapsiperheillä on kolme yhteiskunnan tukemaa vaihtoehtoa päivähoidon järjestämiseksi. Päivähoitoa järjestää kunta joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Päivähoitoa järjestetään myös yksityisenä päiväkodissa tai hoitajalla, jolloin perhe voi hakea yksityisen hoidon tukea. Alle 3-vuotiaan lapsen tonen vanhempi voi myös hoitaa lasta kotona, jolloin haetaan kotihoitoa tukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014.)

Päiväkoti on tila päivähoidolle, ja siellä toteutetaan tavoitteellista varhaiskasvatusta. Perhepäivähoito on päivähoitoa hoitajan kodissa, lapsen omassa kodissa tai perhepäivähoitoon tarkoitettussa ryhmäperhepäiväkodissa. (THL 2014.) Päivähoitomuodoksi voi halutessaan valita yksityisen päivähoidon. Yksityinen päivähoito on yksityishenkilön, yksityisen säätiön tai julkisyhteisön perustaman liikeyrityksen tuottamaa palvelua (Laki lasten päivähoitosta 28.12.2012/909, §15). Kotihoitontuella on pyritty siihen, että alle kolmivuotiaiden lasten hoito tapahtuisi pääsääntöisesti kotona (Karila & Nummenmaa 2001, 13).

4.1 Päivähoitoa säätelevät lait

Varhaiskasvatuslaki sekä asetus lasten päivähoitosta määrittelevät päivähoidon tavoitteita ja suuntauksia. Päivähoitolain 2. § (25.3.1983/304) mukaan oikeutettuja päivähoitoon ovat alle oppivelvollisuusikäiset lapset sekä sitä vanhemmat lapset, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty. Parhaimmillaan varhaiskasvatus on perheen ja päivähoidon välistä kasvatuskumppanuutta. (Karila & Nummenmaa 2001, 15.) Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen tasapainoista kehitystä ja hyvinvointia yhdessä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee lapsen vanhempaa hänen kasvatustyössään. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on järjestää tukea tarpeen tullen moniammatillisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksessa pyritään tunnistamaan lapsen yksilöllinen tuen tarve. (Varhaiskasvatuslaki 2 a § 8.5.2015/580.)

Kunnan velvollisuutena on järjestää päivähoitoa asukkailleen lain määrittelemällä tavalla (Laki lasten päivähoitosta 28.12.2012/909). Päivähoidon suunnittelu, ohjaus ja valvonta ovat opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla (Päivähoitolaki 28.12.2012/909). Päivähoidon toimintaa ja tavoitteita ohjailee myös varhaiskasvatussuunnitelma, joka suunnitellaan kunnalle, päiväkodille, lapsiryhmälle ja lapselle erikseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen

järjestäjän ja lapsen vanhempien ja muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä sekä monialaisesta yhteistyöstä. (Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/850.)

Päivähoidon työntekijöiden lukumäärä ja kelpoisuusvaatimukset säädetään asetuksessa lasten päivähoidosta. Vähintään joka kolmannella päiväkodin työntekijällä tulee olla lastentarhanopettajan koulutus. Muilta vaaditaan kouluasteen tutkinto, esimerkiksi lähihoitaja, lastenhoitaja tai -ohjaaja. Hoidettavien lasten sekä kasvatushenkilöstön määrässä tulee ottaa huomioon mahdolliset erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeessa olevat lapset. (Rennamo 2007, 103.) Päivähoitossa tulee olla vähintään yksi kasvatushenkilöstöön kuuluva kasvattaja seitsemää kolme vuotta täyttäneitä tai neljää alle kolmevuotiaista kokopäivälästä kohti (Asetus lasten päivähoitosta 18.5.1990/451). Henkilökunnan ja lapsiluvun suhteeseen on tulossa muutos vuonna 2016. Hallitus on päättänyt varhaiskasvatuksen uudistuksista, eli ryhmäkokojen kasvattamisesta sekä subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisesta. Päätöksen mukaan yhtä kasvattajaa kohden kolme vuotta täyttäneitä lapsia voi olla kahdeksan. Ryhmäkoko kasvaa siis 21:stä 24:ään, koska ryhmässä tulee olla kolme aikuista. (Liiten 2015.)

Perhepäivähoito on päivähoidon lisäksi merkittävin päivähoitomuoto. Perhepäivähoito järjestetään yleensä hoitajan kodissa. Päivähoitoasetuksen mukaan yhdellä perhepäivähoitajalla saa olla enintään neljä kouluikäistä lasta kokopäivähoitossa, sekä yksi esikoulua tai koulua käyvä lapsi osapäivähoitossa. Hoitajan omat alle kouluikäiset lapset lasketaan lasten lukumäärään. (Rennamo 2007, 148.)

4.2 Päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Päivähoitoa voidaan järjestää perheelle myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Lastensuojelulaki ”velvoittaa kunnan viranomaisia yhteistyössä seuraamaan ja edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia, poistamaan kasvuolojen epäkohtia ja ehkäisemään niiden syntymistä.” Tämän mukaan yhteistyö päivähoidon, lastensuojelun ja lastenneuvolan välillä on välttämätöntä ja tärkeää. (Heinonen 2010, 8.) Perinteisesti päivähoitoa on pidetty ehkäisevän lastensuojelun muotona. Asia on kirjattu myös päivähoitoasetukseen päivähoitopaikan ensisijaisuutena, kun lapsi tarvitsee päivähoitoa sosiaalisista tai kasvatuksellisista syistä. (Viittala 2006, 66.) Päiväkotipaikalla yritetään parantaa lapsen elämänlaatua ja tuoda elämään säännöllistä päivärytmiä (Onnismaa 1999, 7).

Alle kouluikäisellä lapsella on oikeus päivähoitoon riippumatta siitä, onko hän lastensuojelun asiakas vai ei. Päivähoidon järjestäminen lapsille on erityisen tärkeää ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta. Päivähoidon ollessa avohuollon tukitoimena huomioidaan asiakassuunnitelmassa esiin tulleet tarpeet lasten hoidossa. Esimerkiksi tarpeet lapsen hoitoajassa, erityisen tuen järjestämisessä tai vanhempien tukemisessä. (Räty 2012, 277; THL 2014.)

Päivähoitoa avohuollon tukitoimena voidaan käyttää monella tavalla. Lapsen varhaista tukemista on lapsen ja perheen erityistarpeiden huomioiminen päivähoitoa järjestettäessä. Esimerkiksi

erityispäivähoito, erityislastentarhanopettajan tuki ja konsultaatio sekä varhaiskasvatuksen perhetyö ovat päivähoidon keinoja tukea lasta ja hänen perhettään. (THL 2014.) Päivähoito avohuollon tukitoimena käyttää hyväksi moniammatillista yhteistyötä.

5 LASTENSUOJELU

Lastensuojelua voidaan tehdä ehkäisevänä sekä lapsi- tai perhekohtaisena lastensuojeluna tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys, asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia lapselle ja perheelle. Muita muotoja ovat lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.) Kunnan tehtävänä on huolehtia, että ehkäisevä sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302).

Lastensuojelun palveluja voidaan järjestää joko yksin lapseen kohdistuvana tai lapsen vanhemmille, huoltajille sekä muille lapsesta huolta pitävillä henkilöillä ja perheenjäsenillä. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on myös lapselle tai perheelle järjestettävä sosiaalityö. (Räty 2012, 3–4.) ”Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia” (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302, § 3).

5.1 Lastensuojelun tarkoitus

”Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 1). Lastensuojelulaki pyrkii huomioimaan lapsen edun kaikissa viranomaisten toimenpiteissä. Laki korostaa lapsen oikeutta osallistumiseen, erityiseen suojeluun sekä julkisen vallan velvollisuutta varata riittävät voimavarat perheelle ja lapselle palveluja järjestettäessä. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön, sekä tarvittaessa erityiseen suojeluun. (Räty 2012, 1.) Lastensuojelulain 2. § (13.4.2007/417) mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tehtävä on myös tukea lapsen vanhempia, huoltajia sekä muita lapsen kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä. Perheitä ja lasta tuetaan järjestämällä huoltajille ja lapselle tarvittavia palveluita sekä tukitoimia.

Ensisijainen vastuu lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta kuuluu vanhemmille. Sen lisäksi, että lapsen huollon tarkoitus on turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi, sen tulee ottaa huomioon jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet. Lapsen huollon on myös turvattava lapselle myönteiset ja läheiset ihmissuhteet. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään hoitoon ja kasvatukseen, joka vastaa lapsen ikätasoa. Julkisen vallan velvollisuus on puuttua perheen tilanteeseen, jos lapsen hyvinvointia ei voida muilla tavoin turvata. Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, jos lapsen huoltajat eivät kykene takaamaan lapsen kehitystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Lastensuojelulaki pyrkii aina toteuttamaan lievimmän toiminnan periaatetta. Lievimmän toiminnan periaate tarkoittaa sitä, että viranomaisen on aina valittava toimenpiteistä se, joka vähiten puuttuu perheen itsemääräämisoikeuteen. Se tarkoittaa myös sitä, että viranomaisten on valittava perheen tarpeita vastaavat tukitoimet. (Räty 2012, 2-3.)

Vastuu lastensuojelun järjestämisestä on ensisijaisesti kunnilla. Kuntien vastuulla on huolehtia siitä, että lastensuojelu vastaa sisällöltään ja laadultaan kunnan tarpeita. Sitä on myös järjestettävä niinä vuorokauden aikoina kun tarve vaatii. Palveluiden laadun on oltava sellaista, että se takaa lasten, nuorten ja perheiden tarvitseman avun ja tuen. Sosiaalihuollosta vastaava toimielin vastaa lastensuojelulain toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Sen on toimittava tarvittaessa yhteistyössä kunnan eri hallintokuntien, muiden viranomaisten sekä muiden kuntien kanssa, jotta se kykenee takaamaan riittävät palvelut. Yhteistyötä voidaan tarvita myös muiden palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten kanssa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 11.)

5.2 Keskeiset periaatteet

Lastensuojelulain tavoitteena on edistää lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä ongelmia perheissä ja puuttua niihin riittävän varhain. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa tärkeintä on ottaa huomioon lapsen etu. Etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomioita siihen miten eri toimenpiteet turvaavat lapselle esimerkiksi tasapainoisen kehityksen, läheiset ihmissuhteet, turvallisen kasvuympäristön sekä mahdollisuuden vaikuttamiseen omissa asioissaan. Toiminnan on oltava mahdollisimman hienovaraista ja käyttää ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, ellei lapsen etu vaadi muuta. Kuitenkin jos lapsen edun kannalta sijaishuolto on tarpeen, on se järjestettävä viipymättä. Sitä toteutettaessa on huomioitava tavoite perheen jälleenyhdistymiseen. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Kaikkien lastensuojelun toimenpiteiden tulee edistää lapsen kehitystä sekä hyvinvointia. Sosiaalityölle on luotava riittävät mahdollisuudet lastensuojelulle. Lapsen kehitykselle ei saa aiheuttaa vahinkoa ja työskentelyssä on aina turvattu mahdollisuus jatkotyöskentelyyn perheen kanssa. Lastensuojelu perustuu ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen ja lastensuojelua toteutetaan yhteistyössä perheen ja lapsen kanssa. Yhteistyössä tulee ottaa huomioon perheen ja lapsen toivomukset sekä mielipiteet kun mietitään palveluiden järjestämistä. Palvelut perustuvat aina asiakassuunnitelman tavoitteisiin ja periaatteisiin. (Räty 2012, 9–10.)

5.3 Ehkäisevä lastensuojelu

Kunta järjestää myös ehkäisevää lastensuojelua, joka edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Lisäksi ehkäisevän lastensuojelun tehtävänä on edistää ja turvata lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevä lastensuojelu on tukemista, jota annetaan esimerkiksi koulussa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja perheneuvolassa sekä muualla sosiaali- ja terveyshuollossa. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.)

Ehkäisevän lastensuojelun järjestäminen ei edellytä, että perhe tai lapsi olisi lastensuojelun asiakas. Säännöksessä korostetaan erityisesti äitiys- ja lastenneuvolan, muun terveydenhuollon, päivähoidon, koulun ja nuorisotyön roolia. Ei ole kuitenkaan rajattu minkälaisia ehkäisevän lastensuojelun palveluita kunnassa järjestetään. Ehkäisevää lastensuojelua voidaan tehdä siis myös muissa palveluissa. Ehkäisevä lastensuojelu voi sisältää myös erityisen tuen antamista perheelle tai lapselle

ilman, että kyseessä olisi vielä lapsi- tai perhekohtainen lastensuojelu. Kunnan velvollisuus on järjestää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun perhe tai lapsi ei vielä ole lastensuojelun asiakkaana. (Räty 2012, 4-5.)

5.4 Avohuolto

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä:

- 1) jos kasvatusolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka*
- 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.*

Avohuollon tukitoimet tukevat lapsen kehitystä sekä vanhempien tai huoltajien kasvatuskykyä. Tukitoimia järjestetään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Avohuollon tukitoimet ovat aina vapaaehtoisia. Lähtökohtana palveluiden järjestämiselle on, että lapsen molemmat huoltajat antavat suostumuksensa. Joissain tapauksissa riittää kuitenkin, että vain se huoltaja, jonka kanssa lapsi asuu, suostuu tukitoimien järjestämiseen. Palveluja voidaan järjestää joko yksin lapseen kohdistuvina, huoltajille tai koko perheen palveluina. (Räty 2012, 269-272.) Myös päivähoitoa voidaan järjestää lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena. Tällöin lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelman mukaista perhehoitoa tai laitoshoidtoa joko huoltajan kanssa tai yksin. Sijoitukseen vaaditaan huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, kuntouttamiseksi tai huolenpidon järjestämiseksi esimerkiksi jos lapsen huoltaja on sairastunut. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88.) Lasta ei voida sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät. Lasta ei myöskään saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena, ellei lapsen etu sitä välttämättä vaadi. (Räty 2012, 289-290.) Edellä mainittujen lisäksi lastensuojelua voidaan järjestää myös sijaishuoltona, johon kuuluvat lapsen kiireellinen sijoitus sekä huostaanotto.

6 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ

Isoherranen (2005, 14) määrittelee yhteistyön käsitteenä seuraavasti: ”Yhteistyö merkitsee sitä, että ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänänsä tai he etsivät uusia näkymiä yhdessä keskustellen.” Yhteistyö edellyttää asioiden näkemistä myös oman toiminta-alueen ulkopuolella. Yhteistyössä työ on yhteinen prosessi, ja työn tekeminen vaatii vastavuoroisuutta sekä vuorovaikutusta. (Pohjola 1999, 124.)

Moniammatillisuudella voidaan tarkoittaa ihmistä, joka työskentelee monissa eri ammattiryhmissä (Kainulainen 2007, 20). Yleisimmin kuitenkin moniammatillisuus tarkoittaa eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja moniammatillista tiimityöskentelyä (Karila & Nummenmaa 2001, 3). Moniammatillisuus tuo yhteistyöhön useita eri tiedon ja osaamisen näkökulmia (Isoherranen 2005, 14). Tarkoituksena moniammatillisessa yhteistyössä on tiedon ja osaamisen jakaminen, jonka kautta on mahdollista saavuttaa jotakin, johon yksittäinen ihminen ei kykene. Moniammatillisessa työyhteisössä työntekijöillä on myös mahdollisuus kehittää omaa osaamistaan. (Karila & Nummenmaa 2001, 3.) Moniammatillisessa yhteistyössä korostuu viisi kohtaa, jotka ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. Sosiaali- ja terveysalan asiakastyön moniammatillisessa yhteistyössä huomioidaan asiakas kokonaisuutena. Eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot liitetään asiakaslähtöisesti yhteen. Tarvittaessa mukana on myös asiakkaan omainen, läheinen tai asiakas itse. (Isoherranen 2005, 14.)

Moniammatillisessa työryhmässä tehty yhteistyö on tavoitteellista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Jokaiselle työryhmän jäsenelle jaetaan vastuuta ja tehtäviä ja jokainen osallistuu tasavertaisesti päätöksentekoon. Työryhmän asiantuntemuksesta muodostuu kokonaisuus, jolla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Eri ammattinimikkeillä toimivien ja monenlaisista taustayhteisöistä tulevien työntekijöiden on kyettävä tekemään yhteistyötä asiakkaan parhaaksi sekä tuomaan oman ammattinsa erityisosaaminen työryhmän yhteiseen käyttöön. (Pärnä 2012, 50.) Moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena on saada aikaan jotakin sellaista, johon ihminen ei pysty yksin. Moniammatillisessa työryhmässä tilanteeseen tulee eri näkemyksiä eri asiantuntijoilta. Työntekijät voivat myös samalla lisätä omaa osaamistaan ja asiantuntijuuttaan. Esimerkiksi päivähoito, joka on järjestetty avohuollon tukitoimena, on mahdollisuus lisätä prosessissa olevien henkilöiden osaamista. Toisten asiantuntijoiden näkökulma prosessin edetessä vaikuttaa yhteistyön ja lapsen edun toteutumiseen. (Kainulainen 2007, 21-22.) Moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena on tietojen ja taitojen tuominen yhteen, tiedon jakaminen sekä hoidon ja huolenpidon jatkuvuuden varmistaminen (Payne 2000, 41).

Sosiaali- ja terveysalalla kohdataan yhä monimutkaisempia ongelmia, joiden vuoksi ammatillaiset tarvitsevat entistä enemmän toistensa taitoja. Asiakas haluaa myös nykyään enemmän tietoa ja mahdollisuuksia vaikuttaa hänestä tehtyihin ratkaisuihin. Työ on kehittynyt niin, että asiakas on vielä aiempaa enemmän toiminnan keskiössä. (Isoherranen 2012, 30.) Lastensuojelussa

moniammatillisen yhteistyön tarve on korostunut, koska perheiden ja lasten ongelmat ovat niin monimutkaisia. Yhä useammin näiden tilanteiden ymmärtämiseksi tarvitaan myös lastensuojelun ulkopuolista osaamista eli yhteistyötä eri tahojen ja asiantuntijoiden kesken. (Pohjola 1999, 123.) Päiväkodissa tehdään yhteistyötä eri ammattiryhmien asiantuntijoiden muodossa, niin sanottuna sisäisenä moniammatillisena yhteistyönä. Päiväkodissa työskentelee siis erilaisen koulutuksen saaneita henkilöitä erilaisissa ammattitehtävissä. Ulkoinen moniammatillinen yhteistyö puolestaan tarkoittaa yhteistyötä päivähoidon ja muiden ammattilaisten välillä, jotka työskentelevät samojen lasten ja perheiden kanssa. (Kainulainen 2007, 20-21; Karila & Nummenmaa 2001, 7.)

Päivähoidon ja lastensuojelun välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä on säädetty lastensuojelulaissa (14§):

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee asettaa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista asiantuntijoista koostuva lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

Tämän lisäksi kunnan tulee järjestää lastensuojelun tueksi pysyvä asiantuntijaryhmä. Ryhmä koostuu eri asiantuntijoiden edustajista, kuten sosiaali- ja terveydenhuollosta, lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoista sekä muista lastensuojelutyössä tarvittavista ammattihenkilöistä. Konkreettisesti tämä tarkoittaa asiantuntijoiden edustajia esimerkiksi päivähoidosta, perheneuvolasta ja koulusta. (THL 2015.) Lisäksi laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) määrää, että ”sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.” Lain mukaan virka-avun antaja on velvollinen ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-apuun tarvittavat tiedot ilman, että salassapitovelvollisuus sen estää (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta 22.9.2000/812).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös puhuttu verkostoyhteistyöstä laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä. Yhteistyön yhtenä tärkeänä tavoitteena on varhainen puuttuminen erilaisissa riskitilanteissa. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastensuojelun sekä muiden sosiaalitoimen palveluja varten, ja näiden käytäntöjen tulee edistää lapsen etua. Käytännöt ja periaatteet ovat sovittu niitä tilanteita varten, kun neuvotellaan yksittäisen lapsen asioista tai tilanne edellyttää viranomaisten puuttumista. (Heikkilä, Välimäki & Ihalainen 2005, 10.)

Anna Kainulainen (2007, 24-25) tuo teoksessaan esille moniammatillisen yhteistyön haasteita, joita voi olla päivähoidon ja lastensuojelun välillä. Yksi yhteistyön esteistä on salassapitovelvollisuus, joka suojaa perheen yksityisyyttä. Eri asiantuntijat voivat jakaa tietoa perheestä keskenään, mikäli perhe on siihen suostunut. Jokaisen moniammatillisessa työryhmässä toimivan tulee pyytää perheeltä lupa tietojen jakamiseen toisille asiantuntijoille. Salassapitovelvollisuuden tuomia ongelmia voidaan helpottaa moniammatillisen työryhmän yhteisillä pelisäännöillä salassapitokysymyksiä kohtaan sekä perheen läsnäololla yhteisissä palaverissa. Toisena moniammatillisen työn haasteena on esitetty

ajan puute. Yhteiset palaverit vievät aikaa kaikilta niihin osallistuvilta henkilöiltä. Jos palaverit pyritään pitämään mahdollisimman lyhyessä ajassa, ei yhteistyön arvioinnille jää riittävästi aikaa. (Kainulainen 2007, 24-25.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, millaista päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö on, miten yhteistyö toimii sekä millaisia haasteita siihen liittyy. Tutkimusta varten haastattelimme neljää lastensuojelun työntekijää, neljää päiväkodin johtajaa sekä yhtä erityislastentarhanopettajaa. Suoritimme haastattelut kevään 2015 aikana ja analysoimme aineiston kesällä 2015. Tutkimuksessa etsimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä on?
 - 1.1 Mitä se sisältää?
 - 1.2 Millaisia yhteistyömuotoja päivähoidon ja lastensuojelun välillä on?
 - 1.3 Miten yhteistyötä toteutetaan?
2. Millaiset tekijät edistävät tai estävät yhteistyötä?
3. Miten yhteistyötä voidaan kehittää?

7.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus kuvataan usein prosessina, jossa aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät aineistonkeruun välineen eli tutkijan kautta tutkimusprosessin edetessä. Laadullisen tutkimuksen vaiheita ei välttämättä voi etukäteen jaotella selkeästi eri vaiheisiin, vaan vaiheita koskevat ratkaisut saattavat muotoutua vähitellen sitä mukaa, kun tutkimus etenee. Lähestymistapa edellyttää tutkijalta oman tietoisuutensa kehittymisen tiedostamisen tutkimuksen edetessä. Tutkijalla on oltava valmiudet tutkimuksellisiin uudelleenlinjauksiin. (Kiviniemi 2015, 74-75.) Myös omassa tutkimuksessamme tutkimukseen liittyvät teemat ja kysymykset muotoutuivat vasta, kun tutkimusprosessi oli käynnistetty ja aineistonkeruu aloitettu. Aineistonkeruun yhteydessä pystyimme valitsemaan ne tutkimuskysymykset, joilla pystyimme etsimään vastausta tutkimusongelmaamme.

Laadullisessa tutkimuksessa voi tutkimuksen edetessä ja tutkijan näkemysten kehittyessä nousta uusia mielenkiintoisia asioita esille. On tärkeää keskittyä tutkimuksen kuluessa niihin ideoihin, jotka tukevat tutkimuksen ratkaisujen löytämistä. Etenkin aloittelevalla tutkijalla voi olla halu käsitellä kaikkia tutkimuksessa esille nousevia asioita. Tällöin on olemassa hajanaisuuden riski. Laadullisessa tutkimuksessa on hajanaisuuden ehkäisemiseksi tärkeää tutkimusasetelman rajaaminen. Rajaamisella tutkimukseen löydetään selkeästi rajattu ongelmanasettelu, johon tutkimuksessa keskitytään. Kaikkea, mitä tutkimusta tehdessään saa tietoonsa, ei kannata yrittää käyttää lopullisessa tutkimusraportissa. Tutkija tekee päätöksen niistä näkökulmista, jotka aikoo omaan tutkimukseensa sisällyttää. (Kiviniemi 2015, 77.) Tutkimuksessamme nousi esille aineistonkeruun yhteydessä useitakin asioita, jotka sivusivat tutkimuksemme aihetta ja joita olisi ollut mielenkiintoista tarkastella. Oli tärkeää keskittyä tutkimuksen edetessä niihin asioihin, jotka olivat oman tutkimuksemme aiheen kannalta keskeisiä.

7.2 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto. Näitä menetelmiä voidaan käyttää joko yhdessä tai erikseen. Nämä aineistonkeruumenetelmät eivät ole kuitenkaan vain laadullisen tutkimuksen menetelmiä, vaan niitä voidaan käyttää myös määrällisessä tutkimuksessa. Näitä tutkimusmenetelmiä ei tulisi muutenkaan erottaa kokonaan toisistaan, vaan tulisi ymmärtää, että niitä voidaan myös yhdistellä samassa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa haastattelua käytetään tiedonkeruumenetelmänä, jolloin haastatellaan valittuja henkilöitä. Haastattelun perusmuotona on avoin kysymys tai teema. (Tilastokeskus s. a.) Valitsimme tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen tutkimuksen, koska haastattelimme etukäteen valittuja henkilöitä. Halusimme myös avoimilla kysymyksillä saada työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii vuorovaikutukseen kohteensa kanssa ja yrittää ymmärtää haastateltavan näkökulmia. Tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan eikä asenteitaan tutkimukseen. Teoria on kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston lukemisen, tulkinnan ja ajattelun lähtökohtana. (Tilastokeskus, s. a.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa vastaus kysymykseen saadaan ymmärtämällä haastateltavan näkökulmia ja ilmaisuja. Koska tutkimuksemme aihe on laaja ja moninainen ja halusimme tutkimuksella selvittää haastateltavien henkilöiden omia henkilökohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia yhteistyöstä, valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän. Koimme, että keskustelun ja vuorovaikutuksen kautta saimme tutkimuksemme kannalta paremmat tulokset kuin pelkästään kysymällä ja vastaamalla.

Haastattelu on hyvä tapa kerätä tietoa silloin, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii. Haastattelun etuna toimii joustavuus, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, tarkentaa sitä, oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Tällaisia mahdollisuuksia ei ole esimerkiksi kyselylomakkeessa. Etuna on myös se, että kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä kun tutkija niin haluaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Juuri tämän takia valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun. Tällä menetelmällä saimme mahdollisimman kattavat vastaukset esittämiimme kysymyksiin. Lisäksi pystyimme jättämään joitakin kysymyksiä pois, jos emme kokeneet niiden olevan tärkeitä juuri siinä haastattelussa tai olimme saaneet vastauksen kysymykseen jo aiemmin haastattelun aikana. Haastattelutilanteessa haastattelija näkee haastateltavan ilmeet, eleet ja olemukset ja saa paljon laajemman kuvan vastauksista kuin kyselylomakkeella. Haastattelussa haastateltava myös pystyy vastaamaan kysymyksiin vapaasti, kun rajoitteena ei ole rajallista vastaustilaa kuten kyselylomakkeessa usein on.

Uskomme, että haastattelulomakkeella tehty haastattelu jäisi vastausten osalta puutteelliseksi. Myöskään tarkentavia kysymyksiä ei olisi mahdollista esittää. Haastattelimme jokaista tutkimukseen osallistuvaa henkilöä yksitellen. Tällä tavalla jokainen haastateltava sai tuoda rauhassa omat

ajatuksensa ja mielipiteensä esiin, eikä haastattelutilanteessa ollut muita työntekijöitä paikalla. Ryhmähaastattelu olisi voinut johtaa siihen, että haastateltavat eivät uskalla tuoda omia näkökantojaan esiin sen pelossa, että muut työntekijät tuomitsevat toisen mielipiteet. Koska haastateltavia ei ollut kovin montaa – sosiaalitoimesta neljä ja päivähoidosta viisi työntekijää – tutkimus oli mahdollisuus tehdä haastatteluina.

Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa käsitellystä asiasta. Haastattelukysymykset voidaan antaa myös etukäteen haastateltavalle tutkittavaksi. Olisikin suositeltavaa, että haastateltavat saisivat tutustua vähintään kysymysten teemoihin etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Lähetimme haastattelurungon (liite 2) haastateltaville henkilöille sähköpostilla etukäteen siinä vaiheessa, kun olimme saaneet sovittua haastattelujen ajankohdan. Useimmilla haastateltavilla olikin useita viikkoja aikaa tutustua kysymyksiin. Näin kysymykset eivät tulleet haastattelutilanteessa yllätyksenä, vaan haastateltava oli voinut miettiä niihin vastauksia jo valmiiksi. Useat haastateltavat olivatkin paneutuneet kysymyksiin huolella, mikä edisti haastattelumme onnistumista.

Haastattelun etuihin voidaan laskea myös se, että tutkija voi toimia samalla myös havannoitsijana. Tällöin muistiin voidaan kirjoittaa myös se, kuinka asiat sanotaan. Haastattelun heikkoutena kyselylomakkeeseen verrattuna ovat aika ja raha sillä haastattelu vie paljon aikaa ja voi tulla kalliiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Tutkimuksessamme huomasimme esimerkiksi äänenpainojen merkityksen vastausten kannalta. Haastattelulomakkeilla tehdyllä haastattelulla vastauksissa eivät näy äänenpainot tai esimerkiksi puheessa pidetyt tauot, joilla on joissakin tilanteissa suuri merkitys vastauksen sävyn kannalta.

Teemahaastattelussa edetään etukäteen sovittujen teemojen, sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaisesti. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asiasta, sekä heidän asioille antamia merkityksiä. Siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.)

Haastattelimme yhteensä yhdeksää henkilöä, jotka työskentelivät joko sosiaalitoimessa tai päivähoidossa. Tutkimuksemme kohdejoukkoon kuului neljä lastensuojelun työntekijää; kaksi sosiaalityöntekijää, yksi sosionomi, joka toimii sosiaalipalveluohjaajana sekä yksi sosiaalityöntekijä, joka toimii tarvittaessa sosiaalityöntekijän työparina. Lastensuojelun työntekijöiden työkokemus vaihteli viidestä vuodesta 16 vuoteen. Päivähoidosta haastattelimme neljää eri päiväkotien johtajaa sekä yhtä erityislastentarhanopettajaa. Päivähoidon haastateltavien työkokemus vaihteli kolmesta vuodesta 14 vuoteen.

7.3 Aineiston analysointi sisällönanalyysillä

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysi voi olla joko yksittäinen metodi tai väljä teoreettinen kehys, joka

voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Sisällönanalyysi on menettelytapa, jolla on mahdollista analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tässä tapauksessa dokumentti voi olla melkein mikä tahansa kirjallisessa muodossa oleva materiaali. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada tutkittavasta asiasta kuvaus tiivistetysti ja yleisesti, mutta sillä kerätty aineisto saadaan vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Opinnäytetyössämme järjestimme haastatteluista saamamme aineiston teemoittain, jotta voimme tehdä aineistoista johtopäätöksiä ja saada selville tutkimuksen tulokset.

Aineistolähtöistä sisällönanalyysia kuvataan kolmivaiheisena prosessina. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen. Pelkistämisessä analysoitava materiaali voi olla esimerkiksi aukikirjoitettu haastatteluaineisto, eli haastattelu on litteroitu tekstimuotoon. Alkuperäisestä materiaalista karsitaan tutkimukselle epäolennainen tieto pois, ja pelkistäminen voi olla esimerkiksi informaation tiivistämistä. Pelkistäminen voi tapahtua esimerkiksi niin, että litteroidusta aineistosta etsitään ilmaisuja, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109.) Aloitimme aineiston analysoinnin litteroimalla äänitetyt haastattelut tekstimuotoon, ja litteroidusta aineistosta aloitimme aineiston pelkistämisen. Keräsimme saadusta aineistosta keskeisimmät kohdat, joista muodostimme pelkistetyt ilmaukset aineiston ryhmittelyä varten. Taulukossa 1 on esimerkki aineiston pelkistämisestä.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä (Ph 5.)

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaisu
-- Se ei oo nyt niin toimivaa kuin minä haluaisin sen olevan -- -- Voi olla et se on lastensuojelulle ihan riittävää et hyö saa tiedon mejän puolelta --	Yhteistyö ei ole toimivaa Erilaiset näkökulmat

Toinen vaihe on aineiston ryhmittely, jossa alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi, ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat ilmaukset yhdistetään luokaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Aineiston ryhmittelyn teimme jakamalla pelkistetyt ilmaukset kysymysten perusteella, jotta löysimme kysymykseen liittyvät samankaltaiset ilmaukset ja luokittelimme ne ryhmiin. Taulukossa 2 on esimerkki aineiston ryhmittelystä. Taulukoissa haastattelujen koodit on merkitty niin, että ls tarkoittaa lastensuojelun työntekijän haastattelua ja ph päivähoiton työntekijän haastattelua.

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston ryhmittelystä (Ph.)

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka
yhteistyötä ei ole jos ei ole huolta lastensuojelu palaverissa liian harvoin ei säännöllisiä tapaamisia epäsäännöllinen yhteistyö	Epäsäännöllinen yhteistyö

Kolmas vaihe on aineiston abstrahointi, joka tarkoittaa tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon erottamista ja valikoidun tiedon perusteella muodostettuja teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa

alkuperäisaineistossa käytetyistä kielellisistä ilmauksista muodostetaan teoreettiset käsitteet ja sitä jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan kuin se on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.) Kirjoitimme saadut tulokset auki tulosten analysoinnista kertovaan lukuun, jossa luokittelimme aineiston teemoittain alaotsikoihin.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat ovat tietoisia tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä sekä mahdollisista riskeistä. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista, ja osallistujilla on oikeus keskeyttää oma mukanaolonsa tutkimuksessa sekä kieltää jälkikäteen häntä itseään koskevan aineiston käyttö tutkimuksessa. Tutkijan on tärkeää varmistaa, että tutkimukseen osallistuva tietää tutkimukseen suostuessaan, mitä tutkimus koskee. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Ennen tutkimuksen aloittamista pidimme aloituspalaverin johtavan sosiaalityöntekijän sekä päivähoiton johtajan kanssa, missä kerroimme tutkimuksen aiheesta ja kyselimme heiltä toiveita tutkimukselle. Johtajat välittivät tiedon tutkimuksesta muille osallistujille. Tutkimukseen osallistujat saivat etukäteen nähdä haastattelukysymykset, ja sopiessamme haastatteluaikoja kertosimme vielä tutkimuksen aiheen ja mistä tutkimuksessa on kyse.

Lisäksi eettisyyden kannalta on olennaista, että tutkimustiedot ovat luottamuksellisia eikä tutkimuksessa saatuja tietoja luovuteta ulkopuolisille. Tutkimuksessa käsiteltäviä tietoja ei käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Osallistujien tulee jäädä nimettömiksi ja tiedot on järjestettävä tutkimuksessa siten, ettei osallistujien nimet tule esille. Tutkijan on noudatettava sopimuksia, eikä tutkimuksen rehellisyyttä tule vaarantaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Säilytimme tutkimukseen liittyvän haastatteluaineiston omilla koneillamme niin, ettei kenelläkään muulla ollut tietoihin pääsyä. Opinnäytetyöhomme emme liittäneet haastattelujen litterointeja niin, että haastattelun antanut henkilö olisi aineistosta tunnistettavissa. Haastattelut tehtiin nimettömänä ja aineistot tuodaan opinnäytetyössämme esille ryhmiteltynä siten, ettei yksittäisen henkilön vastauksia pysty raportoinnista erottamaan. Tutkimukseen osallistuville henkilöille kerrottiin myös ennen tutkimuksen tekoa, että haastattelut ovat nimettömiä. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen hävitimme haastatteluaineistot, emmekä käytä niitä mihinkään muuhun kuin siihen tarkoitukseen, mihin ne on tarkoitettu. Tutkimukseen osallistujat saivat lukea tutkimuksen raportin ennen sen esittämistä, ja olimme valmiita tekemään muutoksia, jos osallistujat toiveita tällaisesta esittivät.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkimuksen aineiston kokoaminen ja analysointi on selitetty uskottavasti. Tulokset ovat selkeämpiä ja ymmärrettävämpiä, kun kaikki tekemiset tutkimuksen edetessä on kirjattu mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tutkijan tulee siis antaa lukijalle riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty. Näin lukija pystyy arvioimaan tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.) Olemme tutkimuksen raportoinnissa yrittäneet kuvata tutkimuksen työvaiheet mahdollisimman selkeästi, jotta lukija pysyisi mukana siinä, mitä olemme missäkin vaiheessa tehneet ja miten tutkimustulokset on saatu. Olemme keränneet tutkimukseen teoretietoa, jolla perustelemme tekemiämme valintoja lukijalle.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa tarkkoja ohjeita, mutta muutamia asioita on hyvä ottaa huomioon. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140-141) ovat listanneet asioita, joiden esilletuominen tutkimusraportissa lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusta tehdessä täytyy pitää mielessä tutkimuksen kohde ja tarkoitus. Tutkijan täytyy pohtia omaa sitoutumistaan tutkimuksen tekemiseen, esimerkiksi sitä, miksi tutkimus on omasta mielestä tärkeä. Tutkimuksessa täytyy käydä ilmi aineiston keruun ja analysoinnin tekniikat, sekä se, millä perusteella tutkimuksen tiedonantajat valittiin ja montako heitä oli. Tutkimuksen aikataulu sekä luotettavuus on tärkeää käydä ilmi tutkimuksen raportissa.

Koska saimme valita opinnäytetyömme aiheen itse, tutkimus on tehty aiheesta, jonka koemme itse tärkeänä ja mielenkiintoisena. Olemme siis sitoutuneet tutkimuksen tekemiseen. Olemme raportissa käyneet läpi aineiston keruun ja analysoinnin menetelmät, ja myös muut edellisessä listassa olevat asiat käyvät ilmi raportissamme. Olemme myös itse ulkopuolisia tutkimuksen tekijöitä; emme ole sidoksissa tutkimukseen osallistuviin henkilöihin. Olemme myös pyrkineet siihen, että tutkimus on jokaiselta työvaiheeltaan tehty huolellisesti ja siihen on paneuduttu.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavissa luvuissa käymme läpi tutkimustuloksia lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden antamien vastausten perusteella. Vertailimme tutkimustuloksia toisiinsa ja etsimme tuloksista yhtäläisyyksiä ja eriävyyksiä. Jaottelimme analysoinnin tutkimuksemme teemojen sekä haastatteluissa esiin nousseiden aiheiden perusteella. Lopuksi kokosimme havainnollistavan taulukon tutkimustuloksista.

Saimme haastatteluilla tietoa siitä, millaista yhteistyö on päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden välillä. Lisäsimme analysoinnin tueksi otteita haastattelumateriaaleista. Lainauksissa haastattelujen koodit on merkitty niin, että ls tarkoittaa lastensuojelun työntekijän haastattelua ja ph päivähoidon työntekijän haastattelua.

8.1 Yhteistyön sisältö ja toimintamuodot

Selvittäessämme yhteistyön sisältöä ja toimintamuotoja, kysyimme haastatteluissa millaista yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoidon välillä toteutetaan ja ketkä sitä tekevät. Halusimme myös saada selville, mistä yhteistyö yleensä alkaa ja onko se säännöllistä. Lisäksi halusimme tietää mikä päivähoidossa herättää huolen lapsesta ja millaisiin asioihin lastensuojelun työntekijät toivoisivat päivähoidossa huomion kiinnitettävän. Selvitimme myös millaista yhteistyötä tehdään, jos lapsesta herää huoli tai jos lapsesta ja perheestä tulee lastensuojelun asiakas.

Haastattelujen perusteella yhteistyön sisältö riippuu aina tapauksesta. Yleisimmät yhteistyömuodot lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden välillä olivat yhteydenpito eri tilanteissa, kokoukset ja erilaiset palaverit. Näissä palavereissa ovat yleensä osallisina lapsen vanhemmat, sosiaalitoimi, päivähoito ja mahdollisesti myös muita tahoja, esimerkiksi perheneuvola. Yhteydenpito tapahtuu useimmiten puhelimitse tai sähköpostitse. Joissakin tilanteissa yhteydennotot olivat konsultointia, eli kun päiväkoti haluaa kysyä jostakin asiakkaasta lastensuojelun mielipidettä ilman, että lapsen nimi tulee ilmi. Sosiaalityöntekijät tekevät myös käyntejä päiväkotiin sekä perheen kotiin.

-- meillä on sellasia yhteisiä palavereita kaks kertaa vuodessa et tavallaan ne on perheneuvolan, päivähoidon ja lastenneuvolan semmonen yhteistyöpalaveri et sillon tavallaan ainaki kokoonnutaan tavallaan niinku vaihetaan semmosia yleisiä kuulumisia ettei käy niinkään perheitten tapauksia läpi vaan vaihetaan yleisiä kuulumisia et mitä kellekin kuuluu ja näin. Sitten jos tulee jotakin niinku meidän omassa päiväkodissa tai jotaki huomataan tai muuta nii sit otetaan yhteyttä sitten sinne lastensuojeluun mut muuten ei oo muuta semmosta säännöllistä linkkiä.

(Ph 3)

Myös Saaren (2010, 33) tekemässä tutkimuksessa konsultointi oli yksi yleisimmistä yhteydenpitotavoista. Meidän tutkimuksemme haastateltavien perusteella yhteyttä lastensuojeluun otetaan päivähoidosta huolen herätessä sekä silloin, kun lastensuojelulle välitetään tietoa asiakkaista. Palavereita haastatteluvastausten mukaan on myös vaihtelevasti, esimerkiksi erilaisia

kehittämis- ja verkostopalavereita sekä asiakassuunnitelmapalavereita. Kaikissa palavereissa ei käsitellä tiettyjä asiakkaisiin liittyviä asioita vaan joissakin vaihdetaan yleisesti kuulumisia ja keskustellaan yhteistyöstä yleisesti.

Päivähoidon työntekijöiden mukaan yhteydenpito on vaihtelevaa tilanteesta riippuen eivätkä kokemukset yhteistyöstä ole päivähoidon työntekijöiden puolelta aina positiivisia. Yhteistyö ei haastatteluvastausten perusteella ole säännöllistä, eikä sitä ole paljon. Yhteistyön määrä riippuu myös yksiköstä ja siitä, kuinka monella lapsella on lastensuojelun asiakkuus.

Lastensuojelun työntekijöiden mukaan yhteydenpito on molemminpuolista ja se määräytyy asiakaskohtaisesti tilanteesta riippuen. Lastensuojelun työntekijät kokivat yhteydenpidon riittäväksi, ja tieto kulkee lastensuojelun ja päivähoidon välillä. Joidenkin työntekijöiden mielestä yhteistyötä voisi kuitenkin jollakin tavalla tehostaa. Yhteydenottoja päivähoitosta tulee lastensuojelun työntekijöiden mukaan vähän ja suurin osa yhteydenotoista on konsultaatioita ja kyselyjä.

Yhteistyö lastensuojelun ja päivähoidon välillä alkaa yleensä siitä, kun päivähoitossa herää huoli jostakin lapsesta ja he ottavat yhteyttä sosiaalitoimeen joko konsultaationa tai tekemällä lastensuojeluilmoituksen. Yhteistyön alkaminen on kuitenkin tapauskohtaista. Jos lapsesta tulee lastensuojeluilmoitus jotakin muuta kautta kuin päivähoitosta, sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä päivähoitoon. Hän kyselee lapsen kuulumisia sekä päivähoidon mielipidettä asiaan. Päivähoidon työntekijät saattavat saada myös etukäteistiedon lastensuojelun asiakkuudesta ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon. Joskus tieto lastensuojeluasiakkuudesta saattaa tulla myös vanhemmilta. Lastensuojeluilmoituksia haastattelun perusteella tulee päivähoitosta vuosittain pari. Viimeisen vuoden aikana kiertävä erityislastentarhanopettaja on tehnyt yhden ilmoituksen, ja päiväkodit ovat tehneet muutaman. Joissakin päiväkodeissa ei ole tehty yhtään ilmoitusta viimeisen vuoden aikana.

Päivähoidon haastatteluvastauksissa oli eriäväisyyksiä, kun kysyttiin, onko päivähoitolla säännöllisiä palavereita lastensuojelun kanssa. Yhtenevä mielipide kuitenkin oli, että lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä haittaa toimimattomat käytännöt. Haastatteluvastausten perusteella on nähtävissä, että päivähoidon mielestä yhteistyö on liian epäsäännöllistä. Palavereita on pari kertaa vuodessa tai ei ollenkaan. Aikaisemmin säännöllisiä palavereita on pidetty, mutta syystä tai toisesta näistä käytäntöjä ei ole noudatettu. Syitä tähän haastatteluvastauksista löytyi lastensuojelun iso työtaakka ja huonot resurssit. Saari (2010, 35) on saanut tutkimuksessaan samanlaisia tuloksia yhteistyön vähentymisestä. Hänen haastatteluissaan oli tullut ilmi, että aikaisemmin päivähoidon ja lastensuojelun välillä oli ollut kokoontumisia säännöllisemmin kuin nykyään sekä muun muassa monityöryhmiä.

Yhteistyön säännöllisyydestä oltiin myös lastensuojelun puolella eri mieltä haastateltavasta riippuen. Osa lastensuojelun työntekijöistä oli sitä mieltä, että yhteistyö on säännöllistä, ja sitä tehdään säännöllisillä palavereilla ja puhelinsoitoilla. Toiset haastateltavat taas olivat sitä mieltä, että yhteistyö on epäsäännöllistä, ja toteutuu aina tarpeen ja tilanteen mukaan. Myös Kyllösen ja Sassin (2014, 23) tutkimuksessa haastateltavat olivat olleet eri mieltä yhteistyön säännöllisyydestä. Osa

vastaajista oli kokenut yhteistyön olevan säännöllistä, mikäli siihen on ollut tarvetta. Toisten mielestä yhteistyö taas on ollut vähäistä, vaikka sille olisi ollut tarvetta.

8.2 Yhteistyön toteuttajat

Päivähoidon työntekijöiden puolella käytännöt siitä, kuka yhteyttä pitää lastensuojeluun, vaihtelee päiväkodeittain. Yleensä on sovittu päiväkodin henkilökunnan kesken yhteisesti, pitääkö lastensuojeluun yhteyttä koko henkilökunta vai ainoastaan päiväkodin johtaja. Yleensä päiväkodin johtaja hoitaa myös mahdollisten lastensuojeluilmoitusten tekemisen. Lastensuojelun ja päivähoidon välillä pidetään myös palavereita, joissa paikalla on vain johtajat. Jos palaveri koskee lasta, paikalla ovat kaikki asianomaiset. Jos yhteydenpito päivähoidossa ei ole ainoastaan johtajan vastuulla, yhteyttä lastensuojeluun ottaa sen ryhmän henkilökunta, jonka ryhmän lapsesta yhteydenotossa on kyse. Huolen herätessä yhteyttä ottaa työvuorossa oleva työntekijä. Joskus lapselle merkitty omahoitaja ottaa asian ensin puheeksi lapsen vanhempien kanssa.

Lastensuojelun puolelta ei ole rajattua, kuka yhteistyötä päivähoitoon toteuttaa. Usein kuitenkin tämä henkilö on johtava sosiaalityöntekijä tai perheen oma sosiaalityöntekijä, jos perheellä sellainen on. Yhteistyötä toteutetaan koko päivähoidon henkilökunnan kanssa, mutta enimmäkseen lapsen omahoitajan ja mahdollisen lastensuojeluilmoituksen tekijän kanssa.

Päiväkotiin kun soitetaan niin kyllä se keskustelu alotetaan sen kanssa joka siihen tulee ja he saattaa sitten sanoa että ootappa minä pyydän tuon, se on sen lapsen omahoitaja tai minä kutun johtajan puhelimme. Että kyllä ihan kaikkien kanssa tehään kyllä ihan mejän puolelta ei oo niin rajattu.

(Ls 1)

8.3 Yhteistyö huolen herätessä

Päivähoidon työntekijöillä herää huoli lapsesta, jos lapsen yleisolemus muuttuu. Lapsen poikkeava käytös ja muutokset vuorovaikutustaidoissa vaikuttavat myös huolen heräämiseen. Lapsi saattaa vaikuttaa surulliselta, eikä pahaan oloon löydy syytä. Myös likaiset vaatteet ja huono hygienia kiinnittävät päivähoidon työntekijöiden huomion.

No jos näkee että lapsella on paha olla, ei oo kaikki hyvin. (Ph 2)

Nii eikä selvää syytä saa siihe niinku että mikä aiheuttaa. Laps voi olla itkunen, tai muuten pahalla mielellä tai ... harvoinhan lapsi suoraan sanoo että kotona ois jotaki hankaluutta mut et se on se lapsen yleisolemus josta se huoli herää ja monta kertaa siinä vaiheessa vanhemmiltaki kysytään että onko kotona huomattu mitään. (Ph 4)

Myös vanhempien käytös vaikuttaa huolen heräämiseen, esimerkkinä vanhempien välinpitämättömyys. Perhe saattaa tuoda huolen myös itse esiin. Koko perheen tilanne voi herättää huolen työntekijöissä. Lapsen useat ja selittämättömät poissaolot saavat työntekijät ottamaan huolen puheeksi.

Lastensuojelun työntekijät toivovat päiväkodin kiinnittävän huomiota lapsen olemukseen ja käyttäytymiseen. Tärkeänä nähdään myös vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus ja se, pidetäänkö sovitusta hoitoajoista kiinni. Huomiota toivotaan kiinnitettävän myös perushoidollisiin asioihin ja niiden puutteisiin. Tällaisia ovat hygieniat, vaatetus sekä lapsen ravitsemus. Tärkeää olisi myös olla tietoinen vanhempien hyvinvoinnista ja siitä, mitä perheissä ylipäättään tapahtuu. Myös kaikki muu normaalista poikkeava tulisi ottaa huomioon. Esimerkiksi jos vanhempi haisee alkoholilta lasta hakiessaan tai lapsen käyttäytyminen muuttuu äkillisesti. Haastateltavat näkivät esteenä huomioiden tekemiselle resurssien vähyyden päivähoidossa sekä ajan puutteen. Haastatteluissa nousi esille toive, että päivähoito uskaltaisi kysyä neuvoa epäselvissä tapauksissa sosiaalityöntekijältä. Lastensuojelun työntekijöiden mielestä päivähoidosta on otettu yhteyttä sosiaalitoimeen tarpeeksi aikaisin huolen herätessä. Kuitenkin joissakin tapauksissa yhteyttä olisi voinut ottaa aikaisemminkin.

Tutkimuksessamme nousi esille, että joskus lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden näkökulmat huolen tasosta ovat erilaiset. Joku saattaa tarttua huoleen herkemmin kuin toinen. Toiveena on, että toimintatavoista pitäisi sopia yhteisesti, ja että päivähoito saisi alkukartoituksen lastensuojeluperheistä jopa ennen kuin nämä perheet aloittavat päivähoidon.

Ja jos huoli herää niin me varmaan ensimmäisenä meidän kiertävään erityisopettajaan ollaan yhteydessä. Ja sitten jutellaan vanhempien kanssa ... tai ihan ensiks aina jutellaan vanhempien kanssa, sitte keltoon. Ja sitte jos ei oikein saaha selvyyttä tilanteesta niin sitten perheneuvolaan. Ja sitten vasta sosiaalitoimi. (Ph 5)

Kun lapsesta herää huoli päiväkodissa, suurin osa työntekijöistä ottaa ensimmäisenä yhteyttä kiertävään erityislastentarhanopettajaan. Päiväkodin työntekijät keskustelevat tilanteesta erityislastentarhanopettajan kanssa ja he sopivat, miten tilanteessa edetään. Joissakin tapauksissa yhteyttä otetaan ensin perheneuvolan sosiaalityöntekijään ja vasta sen jälkeen lastensuojeluun. Huolen herätessä suurin osa haastatteluun vastanneista ottaa yhteyttä ensimmäisenä lapsen vanhempiin ja keskustelee tilanteesta ja mahdollisista syistä ensin heidän kanssaan. Asiasta onkin tärkeää keskustella ensin vanhempien kanssa ja mahdollisuuksien mukaan tehdä lastensuojelutarpeen selvitys yhdessä vanhempien kanssa. Riutan, Silvennoisen ja Tullan (2014, 24) aikaisemmin tehdyssä tutkimuksessa päivähoidon työntekijät kertoivat keskustelewansa aina ennen ilmoituksen tekemistä vanhempien kanssa. Jos lastensuojeluilmoituksen tekoon päädytään, ovat vanhemmat tästä päätöksestä tietoisia.

Huolen herätessä lastensuojelun ja päivähoidon välisissä yhteydenotoissa on kyse siitä, että keskustellaan yhteisesti huolen aiheellisuudesta. Asiasta pidetään yhteisiä palaveriteita ja neuvotteluja lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden välillä. Keskusteluja käydään myös puhelimen ja sähköpostin välityksellä, kun arvioidaan perheen tilannetta. Päiväkodin työntekijöiden ei tarvitse päättää lastensuojelun jatkotoimenpiteistä, vaan lopullisen ratkaisun tekee sosiaalityöntekijä. Huolta pohditaan yhdessä niin lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden välillä kuin päiväkodin henkilökunnan kesken. Usein sosiaalityöntekijät käyvät paikan päällä päivähoitopaikassa arvioimassa lasta ja keskustelemassa hoitopaikan henkilökunnan kanssa. Näissä tilanteissa yhteistyö on

haastattelujen perusteella tiivistä, kun tehdään lastensuojelutarpeen selvitystä ja kerätään tietoa lapsesta.

Kyllä ainaki se että hyö tuo niitä huolenaiheita ja ne kirjataan ja mietitään että onko tarpeen pittää tästä erillinen neuvottelu. Usein sitten he kutsuu myös vanhemmat ja meidät ja mennään sitten usein sinne päivähoidon tiloihin jos se on sieltä lähteny se alote. Sitte mietitään mitä tehään, tarvitaanko jotain lisätukitoimia vai missä mennään. Ja kyllä se on kun on sitten asiakkaita jotka puhuu yhellä luukulla toista ja yhellä toista nii ne on hirmu hyviä ne palaverit että ollaan saman pöydän ääressä ja kaikki kuulee mitä puhutaan.

(Ls 3)

8.4 Yhteistyö lastensuojeluasiakkuuden alkamisen jälkeen

Kun perheestä tulee lastensuojelun asiakas, yhteydenpito on haastatteluvastausten perusteella yksipuolista ja enimmäkseen päiväkodilta lastensuojeluun. Päivähoidon työntekijöiden tulee välittää kaikki tarpeellinen tieto lastensuojeluun, sekä ilmoittaa kaikesta tavallisesta poikkeavasta. Sosiaalityöntekijä kysyy tarvittaessa lisätietoa päivähoidolta, mutta näitä yhteydenottoja tulee harvoin. Kävi myös ilmi, että sosiaalityöntekijän läsnäolo vanhempien ja päivähoidon välisissä palaverissa on toivottavaa, mutta se ei yleensä toteudu. Yhteistyö on epäsäännöllistä, ja haastatteluvastausten perusteella yhteistyötä ei ole, jos ei ole olemassaolevaa huolta. Säännöllisiä tapaamisia ei ole, ja lastensuojelun työntekijät on mukana palaverissa liian harvoin.

Lastensuojelun työntekijöiden näkökulma taas on, että lastensuojeluasiakkuuden aikana tapaamiset päivähoidon henkilökunnan kanssa ovat säännöllisiä. Päivähoito kutsutaan mukaan asiakaspalaveriin, jos käsiteltävät asiat koskevat päivähoitoa ja päivähoidon läsnäolo nähdään tarpeelliseksi. Moniammatillisuus on lastensuojelun työntekijöiden mielestä tärkeää lapsen edun kannalta.

Päivähoidon työntekijöillä on yleensä tiedossa, jos heillä asiakkaana olevasta perheestä tulee lastensuojelun asiakas. Yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden välillä jatkuu, mikäli lastensuojelun henkilökunta tarvitsee perheestä lisätietoja tai jos heidän täytyy tehdä käyntejä päiväkotiin asian tiimoilta. Käytäntönä on ollut, että ennen syksyllä saapuvia uusia lapsia päivähoito lähettää lapsilistansa sosiaalitoimeen, jossa selvitetään yhteiset asiakkaat. Tarkoituksena on saada tieto yhteisistä asiakkaista sosiaalitoimesta, mutta tämäkään käytäntö ei ole aina toteutunut, eikä tietoa saada. Päivähoidon työntekijät kokevat kuitenkin saavansa tarvittaessa neuvoja sosiaalitoimesta erilaisissa asioissa. Joidenkin vastanneiden mukaan päivähoidon työntekijät eivät kuitenkaan tiedä jatkotoimenpiteistä, joita sosiaalityöntekijä tekee huolen herätessä tai lastensuojeluilmoituksen teon jälkeen. Toisaalta kaikki tieto ei kuulu päivähoidolle, jos se ei ole olennaista tietoa päivähoidon toiminnan kannalta.

Haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että aina jatkotoimenpiteet eivät ole päivähoidon työntekijöiden mielestä riittäviä. Asiat eivät etene, eikä jatkotoimenpiteisiin ryhdytä riittävän nopeasti. Päivähoidon

huoli saattaa olla toistuvaa saman lapsen kohdalla. Kuitenkaan päivähoidon työntekijöiden kokemuksen mukaan sosiaalityöntekijäti eivät ryhdy toimenpiteisiin, vaikka päivähoidon työntekijät ovat ilmaisseet huolensa useaan otteeseen. Heidän mielestään tämä saattaa johtua osittain lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden erilaisista näkökulmista siinä, milloin huoli on riittävän suuri jatkotoimenpiteisiin. Myös useamman työntekijän osallistuminen saman asian käsittelyyn saattaa viivästyttää jatkotoimenpiteitä, kuten myös se, jos vanhempia ei tavoiteta. Yhtenä syynä nähtiin myös se, että lapsella saattaa jo olla lastensuojeluasiakkuus, josta päivähoito ei ole tietoinen.

8.5 Yhteistyötä edistävät tekijät

Haastatteluissa kysyimme työntekijöiden näkemystä siihen, mitkä tekijät edistävät ja rajoittavat yhteistyötä. Halusimme tietää, millaisia haasteita yhteistyössä koetaan ja kuinka esimerkiksi salassapitovelvollisuus vaikuttaa yhteistyön toteutumiseen. Selvitimme myös, mitkä ovat päivähoidon työntekijöiden kokemukset tiedonkulusta. Kysyimme haastatteluissa myös kokemuksia siitä, onko päivähoidosta otettu lastensuojeluun yhteyttä riittävän aikaisin ja onko lastensuojelu ryhtynyt riittäviin jatkotoimenpiteisiin. Olemme koonneet taulukkoon yhteistyötä edistäviä ja estäviä tekijöitä (taulukko 3).

Kyllösen ja Sassin (2014, 25) tutkimuksessa molemmat tahot painottivat myös avoimuuden tärkeyttä yhteistyön kehittämisen avaintekijänä. Meidän tutkimuksemme perusteella yhteistyön toimivuuden kannalta päivähoidon työntekijöiden mielestä on tärkeää, että lastensuojelun ja päivähoidon työntekijät tuntevat toisensa sekä tietävät yhteydenpitokäytännöt ja -tavat. Työntekijöiden tulee myös tuntea perheet, jotta yhteistyö olisi saumatonta. Toimiva yhteistyö edellyttää nykyistä tiiviimpää yhteydenpitoa, kiinnostuneisuutta ja luottamusta. Avoimuus sekä työntekijöiden että työntekijöiden ja perheen välillä on tärkeää.

Tietysti että ollaan ammattilaisia ja motivoituneita tekemään yhteistyötä ja lapsen edun hyväks halutaan toimia niin täällä ku päivähoidossa että on silleen... silleen on motiivit kohillaan tehdä sitä yhteistyötä. Ja sanotaan että tarvitaan toisiamme.
(Ls 2)

Ne pysyvät työntekijät. Että kyllä minä tiän että ku siellä on se johtava sosiaalityöntekijä ... ni on minun helpompi soittaa sinne ku jos siellä aina vaihtus ne. Että kyllähän semmonen joka tuntee ja tietää paljon niistä perheistä... ja tuota on niinku asiasta kiinnostunu ja voi luottaa ja on niinku semmonen että on tavattu eikä tarvihe miettiä että minkäköhän näkönen ihminen siellä on. Että kyllä se on se pysyvyys ja semmonen vilpittömyys. Että semmonen tuttuus ja luotettavuus ja semmonen. Että uskallan soittaa ja ei tarvi aatella että mitäköhän uskallan kertoa.
(Ph 2)

Yhteistyötä edistivät toimivat rakenteet ja yhteiset käytännöt. Työntekijöiden tulisi pysyä mahdollisimman samana yhteistyön edistämiseksi. Soittoaikojen noudattaminen helpottaisi yhteydenpitoa. Päivähoidon työntekijät kokivat, että yhteistyötä lastensuojelun ja päivähoidon välillä on vähän ja vaitolovelvollisuus vaikuttaa negatiivisesti yhteistyön toimivuuteen.

Lastensuojelun työntekijät näkivät yhteistyötä edistäväksi tekijäksi sen, että työntekijät tuntevat yhteydenottokanavat ja tietävät, mitä vastaanottavassa paikassa tehdään. Näin yhteydenottoihin ei liity turhaa pelkoa, kun ollaan asiasta tietoisia. Muita edistäviä tekijöitä oli työntekijöiden ammatillisuus, avoimuus työntekijöiden välillä, motivaatio yhteistyöhön, yhteistyökykyisyys ja halu toimia lapsen edun mukaisesti. Myös yhteisten palavereiden nähtiin edistävän yhteistyötä. Pienen paikkakunnan etuna on myös se, että toimistot sijaitsevat lähekkäin. Lyhyet välimatkat helpottavat yhteydenpitoa.

8.6 Yhteistyötä rajoittavat tekijät

Haastatteluvastausten perusteella kaikki päivähoidon puolelta vastanneista olivat sitä mieltä, että yhteistyö lastensuojelun kanssa ei ole riittävää. Yhteiset rakenteet puuttuvat, ja se vaikeuttaa yhteistyötä. Yhteisistä käytännöistä lastensuojelun kanssa on sovittu, mutta syystä tai toisesta ne eivät ole toteutuneet toivotulla tavalla. Päivähoidon työntekijät myös kokivat, että lastensuojelun työntekijöiden suuri vaihtuvuus hankaloittaa yhteistyötä. Uudet työntekijät ovat päivähoidolle tuntemattomia, ja aikaisemmin yhteisesti sovitut käytännöt saattavat unohtua työntekijöiden vaihtuessa.

Yhteistyötä rajoittivat ja hankaloittivat päiväkodin työntekijöiden kokemuksen perusteella myös erilaiset ongelmat tiedonkulussa. Päivähoidon työntekijöiden kokemus oli, että päivähoito ei saa tarpeeksi tietoa lastensuojelun jatkotoimenpiteistä tai perheen tilanteesta. Joskus tietoa ei saada ollenkaan tai tieto ei ole ajantasaista. Joskus jatkotoimenpiteistä saadaan tietoa tarpeen vaatiessa ja kysymällä tai erityislastentarhaopettajan kautta. Lapsia voidaan sijoittaa myös muista kunnista, joka aiheuttaa sen, että lasten tietoja joudutaan kyselemään muista kunnista. Tietoa lastensuojelusta tulee päivähoitoon liian vähän, ja työntekijät kokivat, että asiat eivät etene. Sosiaalityöntekijä on usein myös tavoittamattomissa, eikä yhteistä aikaa konsultoinnille ja keskustelulle löydy.

Lastensuojelun työntekijöiden haastattelujen perusteella he antavat tietoa jatkotoimenpiteistä päivähoitoon sen verran kuin heidän on tärkeää tietää. Jos päivähoidon työntekijät ovat tehneet lastensuojeluilmoituksen lapsesta, saavat he tiedon, jos asiakkuutta ei synny. Myös jos päivähoidossa on lapsi, joka on lastensuojelun asiakas, asiasta kerrotaan päivähoitopaikkaan. Tällaista tietoa vaihdetaan pääasiassa verkostopalavereissa. Yleensä keskustellaan ensin lapsen vanhempien kanssa, mitä päivähoidon työntekijöiden olisi hyvä tietää ja mitä saa kertoa. Kuitenkin lapsen edun nimissä päivähoidon työntekijöille kerrotaan kaikki, mikä on lapsen edun kannalta oleellista. Tietoa voidaan kertoa kuitenkin vain rajallisesti ja yksityiskohdat jätetään usein kertomatta. Tutkimuksessa päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä Kouvolassa oli käynyt myös ilmi, että lastensuojelu ei juurikaan anna päivähoidolle tietoa jatkotoimenpiteistä. Lastensuojelun mukaan päivähoidolle ei kuulu perheelle tarjotut tukimuodot, elleivät ne vaikuttaneet lapsen päivähoidossa käymiseen. (Saari 2010, 35.) Päivähoitoon ei siis anneta tietoa, joka ei lapsen hoidon kannalta ole olennaista.

Sassin ja Kyllösen (2014, 24) tutkimuksessa kiire ja yhteensopimattomat aikataulut mainitaan yhteistyön haasteina. Aika ja resurssit tuovat omat esteensä yhteistyön toimivuudelle myös meidän tutkimuksemme perusteella. Lastensuojelun suuri työtaakka ja jatkuva kiire hankaloittavat asioiden käsittelyä. Lastensuojelussa on päivähoidon mielestä liian vähän henkilökuntaa, eikä heillä ole riittävästi aikaa keskittyä yhteistyöhön. Päivähoidon mielestä lastensuojeluhenkilöstön vaihtuminen hankaloittaa yhteistyötä, ja lastensuojelussa saattaa olla henkilöstön vaihtumisen myötä myös henkilöstövajaus pitkiä aikoja. Aikaisemmassa tutkimuksessa oli päivähoidon työntekijöillä samanlaisia kokemuksia lastensuojelun työntekijöiden vaihtuvuudesta kuin meidän omassa tutkimuksessammekin. Asiat joudutaan päivähoidon työntekijöiden mielestä aloittamaan aina tietyllä tavalla alusta, kun työntekijöitä lastensuojelussa vaihtuu. (Riutta, Silvennoinen & Tulla 2014, 26.) Sassin ja Kyllösen (2014, 25) tekemän tutkimuksen mukaan työntekijöiden vaihtuvuus aiheuttaa katkoksia tiedonkulussa myös organisaation sisällä. Kunnalla on liian pienet resurssit yhteistyön toimivuuden kannalta.

Päivähoidon työntekijät kokivat, että lastensuojelun työntekijät eivät ole aina saatavilla, kun heidän neuvojaan tarvittaisiin. Haastattelujen perusteella lastensuojelun työntekijät ovat tästä tuntemuksesta tietoisia, mutta heidän mielestään asiat saadaan ennemmin tai myöhemmin selvitettyä, jos päivähoidon työntekijä jättää soittopyynnön. Sosiaalitoimessa yhteistyötä rajoittavat aika ja resurssit ja suurimman osan työajasta vievät kaikista kiireisimmät asiat. Päivähoidossa kuitenkin oltiin sitä mieltä, että asiat jäävät usein seisomaan työntekijöiden tavoittamattomuuden takia, ja että usein yhteyttä otetaan kiireellisten tapausten takia, jolloin yhteys olisi tärkeää saada heti.

Lastensuojelun työntekijät näkivät suurimpina esteinä kiireen sekä pienet resurssit työmäärään nähden. Nämä tekijät selittävät myös osaltaan sen, miksi lastensuojelun henkilökuntaa on vaikea saada kiinni, eivätkä voi aina vastata puhelimeen. Lastensuojelun henkilökunta koki myös yhteisten tapaamisaikojen sopimisen haasteelliseksi, mikä myös estää yhteistyön toteutumista. Lisäksi haastateltavat kokivat, ettei päivähoito halua aiheuttaa turhaa työtä sosiaalityöntekijöille ja siksi jotkut asiat saattavat jäädä ilmoittamatta ja unohtua. Toisena syynä ilmoittamatta jättämiselle nähtiin myös se, että lastensuojelu saattaa aiheuttaa turhaa pelkoa ja päivähoidon työntekijät haluavat väärällä tavalla suojella perheitä.

No kiire on tietysti nyt ihan ykkönen, että koittaa vaa niitä päälle kaatuvia hoitaa jos on pitkät työpäivät. No sitten päivähoidon työntekijät varmaan sanoo ettei niitä saa kiinni et tuota ei aina kerkee vastaamaan puhelimeen kun se kilahtaa. Toki jos huomataan tai tunnistetaan että päivähoidon johtaja soittaa nii toki koitetaan soittaa takasin. -- Sähköpostiäki voi silleen käyttää vaa lapsen nimeä ei saa laittaa. Aika monesta pystyy laittamaan semmosen tunnisteon että kumpikin älyää kenestä puhutaan. Että onneks kuitenkin on näitä monia kanavia joilla tehä. Tosiaan aina ei pystytty puhelimee vastaamaan. Jos on kiire tai meillä on tässä asiakas nii sillon ei pääsääntöisesti vastata puhelimme. -- Ainaki nyt semmoset on mitkä haittaa sitä yhteistyötä. Tietysti kyllähän se on totta että lastensuojelulla on se ettei me voida kaikkee kertoa päivähoitoon mitä me tiedetään. Että tietysti salassapito on ja se on laissa säädetty.

(Ls 2)

Ristiriidat yhteistyössä ovat myös haaste haastatteluvastausten perusteella. Päivähoidon työntekijät olivat huolissaan siitä, että päivähoidon henkilökunta ei huomaa pahaa oloa. Työntekijät eivät myöskään omasta mielestään tiedä kaikkea perheistä, joka heidän työn kannaltaan olisi tarpeellista. Asioista ei kerrota riittävän avoimesti. Haasteena on myös se, jos lastensuojelun työntekijät eivät reagoi päivähoidossa heränneeseen huoleen riittävästi, eikä päivähoitoon työntekijät tule kuulluksi. Huolen aste saattaa olla erilainen päivähoitoon ja lastensuojelun työntekijöiden välillä, ja erilaiset näkemykset tuo ristiriitoja yhteistyöhön.

Salassapitovelvollisuus vaikuttaa haastatteluvastausten perusteella yhteistyöhön negatiivisesti. Päivähoidon työntekijät kokevat salassapitovelvollisuuden rankaksi ja rajoittavaksi. Päivähoidon työntekijöiden tulee antaa lastensuojeluun kaikki tieto, joka heillä päiväkodissa on, mutta lastensuojelu antaa tietoa päivähoitoon rajoitetummin. Päivähoidon työntekijät pohtivat sitä, tukeeko salassapitovelvollisuus lapsen etua. Salassapitovelvollisuus koettiin tiukaksi lastensuojelun työntekijöiltä tulevassa tiedossa.

Ja vaikka vanhemmat kieltäs ja jos me katotaan et se on lapsen etu nii kyllä me silti ruvetaan hoitamaan asioita. (Ph 3)

Me ei saaha etukäteistietoo oikeestaan eikä sitte hirveesti tietoo siitä että mitä kuuluu perheelle ja mitä siellä on tapahtunu. Elikkä se on se pullonkaula mihin aina jumittuu sitte... Että ku meille ei välttämättä tuu tieto kaikesta mitä niinku on kovasti kaivattu ja pietty yhteispalavereita että saatas se tieto mutta aina se sitte joskus johonki jää. Ei aina mutta joskus. (Ph 4)

Mutta siitä on puhuttu sosiaalitoimen kanssa yhdessä ja johtajien palavereissa kun on pietty nii aina ollaan viestitetty sitä et me tarvitaan se tieto et me voijaan toimia lapsen parhaaksi. Jos me ei tiietä nii ei me tiietä toimiakkaan. (Ph 2)

Salassapito yhteistyötä estävänä tekijänä jakoi mielipiteet lastensuojelun työntekijöiden haastatteluissa. Osa haastateltavista koki lainsäädännön estävänä tekijänä ja osan mielestä se suojelee perheen oikeuksia. Salassapitovelvollisuus yhteistyön näkökulmasta tarkoittaa lastensuojelun työntekijöiden rajattua tiedonanto-oikeutta. Haastateltavat kokivat, etteivät pysty antamaan tietoa yhtä avoimesti päivähoitoon, kuin mitä päivähoitoon työntekijöiden tulee antaa sosiaalityöntekijöille ja mitä päivähoitoon työntekijät heiltä toivoisi. Haastateltavien mielestä salassapitovelvollisuus ei saa kuitenkaan olla este yhteistyölle. Heidän mielestään kaikkea ei tarvitse kertoa päivähoitoon, vain sellaiset asiat jotka ovat lapsen edun kannalta välttämättömiä. Työntekijä ei saa piiloutua salassapitovelvollisuuden taakse, eikä se saa aiheuttaa turhaa pelkoa työnteossa. Haastateltavat toivat myös esille, että lapsesta voi aina puhua nimettömänä, jos haluaa konsultoida toisia työntekijöitä tai tuoda huolta esiin.

No siis ne on varmaan just tämä turhat pelot mutta vaitiolovelvollisuushan ei saa estää sitä huolen ilmasua. Nehän mennee aina se lapsen etu sen vaitiolovelvollisuuden eelle. Mutta tietysti se että.. jos on semmonen epämääräinen huolenaihe tai tällöinen nii onhan se mahdollista soittaa nimettömänä, siis että työntekijä ei oo nimetön mutta että puhua siitä tilanteesta nimettömänä. Mitä tekisin ja seuraanko ja onko syytä. Miusta se vaitiolovelvollisuus on ihan hyvä ja sitä pittää tottakai noudattaa mut sen taakse työntekijä ei sais mennä. Että en voinu tehdä

mittään ku on tämä et se pitäs aina niinku miettii että miks tekkee työtä. Että aina pitää se lapsen etu löytyä, että eihän me ilkeyttämme soiteta vaan se lähtökohta että miks tehhään.
(Ls 1)

Lapsen ja perheen olo lastensuojeluasiakkaana on salassa pidettävä tieto, eikä sitä saa kertoa sivullisille. Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole lainmukaista oikeutta tiedon saantiin. Esimerkiksi samassa viranomaisessa toimiva viranhaltija, jonka tehtäviin asiakkaan asiat eivät kuulu, käsitetään sivulliseksi. (THL 2015.)

TAULUKKO 3. Yhteistyötä edistävät ja rajoittavat tekijät.

Yhteistyötä edistävät tekijät	Yhteistyötä rajoittavat tekijät
Tutut työntekijät	Työntekijöiden vaihtuvuus
Työntekijät tuntevat yhteydenpitokäytännöt ja -tavat	Yhteisten rakenteiden ja käytäntöjen puuttuminen
Työntekijät tuntevat perheet	Ongelmat tiedonkulussa
Työntekijöiden ammatillisuus	Kiire
Motivaatio yhteistyöhön	Vähäiset resurssit
Yhteistyökykyisyys	Salassapitovelvollisuus
Yhteiset palaverit	Erilaiset näkökulmat ja ristiriidat
Pieni paikkakunta	

8.7 Toimivat käytännöt

Toimivia käytäntöjä selvittäessämme kysyimme, millaisia hyviä käytäntöjä työntekijöillä on yhteistyön tueksi. Haastattelujen aikana nousi esille paljon toiveita siitä, kuinka yhteistyötä voisi parantaa. Olemme koonneet taulukkoon toimivia käytäntöjä sekä kehittämiskohteita (taulukko 4).

Yhteistyön hyviä käytäntöjä päivähoiton työntekijöiden mielestä ovat erilaiset palaverit, joissa sekä päivähoito ja lastensuojelu ovat mukana. Tällaisia ovat päivähoiton aloituspalaverit sekä moniammatilliset palaverit. On myös palavereita, joissa ei käsitellä asiakkaiden asioita, vaan hoidetaan tiedotus ja tutustutaan henkilökuntaan. Haastatteluvastaukset olivat palavereiden osalta ristiriitaisia; Osa päivähoiton työntekijöistä koki, että palavereita on tarpeeksi, mutta osan

kokemuksen mukaan niitä ei ole lainkaan. Kokemus oli myös, että yhteistyö toimii niissä rajoissa kuin se pystyy toimimaan.

Lastensuojelun puolella olemassa oleva yhteistyö koettiin pääasiassa hyvänä. Haastateltavien mielestä yhteistyötä tukevia käytäntöjä ovat avoimuus työntekijöiden välillä ja helposti lähestyttävyyys. Verkostopalaverit ja yhteistyöryhmät nousivat tärkeänä osana esille haastatteluissa. Yhteistyöryhmiin osallistuu yleensä lastensuojelun työntekijät ja päivähoidon edustaja ja niissä vaihdetaan yleistä informaatioita ja kuulumisia. Näissä palaverissa ei kuitenkaan voida käsitellä asiakkaita koskevia asioita tai tilanteita, sillä se rikkoisi vaitiolovelvollisuutta. Toisaalta asiakastilanteiden käsittely ei ole näiden palaverien tarkoituksena, vaan yleisten kuulumisten vaihto. Merkittävänä tekijänä yhteistyön toimivuuteen nähtiin myös se, että päivähoidon vastaavan työntekijän toimisto sijaitsee samassa rakennuksessa. Haastateltavien mukaan tämä helpottaa yhteydenpitoa. Yhteistyötä tukevien käytäntöjen riittävyyttä haastateltavat eivät osanneet kommentoida, mutta osa oli sitä mieltä että toimintaa voi aina kehittää.

Mutta nykysin semmonen että kokoonnuttas koko päivähoidon väki ja mejän väki ja käytäs kaikki asiakasperheet läpi ni semmonen ei oo mahdollista lainsäädännöllisesti. Mikä on toisaalta hyvä koska asiakkaan etuahan siinä on ajettu ja sitten kun aina kritisoidaan sitä että kyllä se haittaa sitä yhteistyötä tämä nii ku miettii että jos ite oisit asiakkaana ja tuolla ja tuolla ja tuolla piettäis palaverija minun lapsen asioista enkä minä edes tiedä nii en tykkäis. Ja ku se on juridisesti että melkeinpä pittää sitte olla asiakkaan suostumus. Mutta toki he saavat konsultoida ja kysyä ja tehdä ilmoituksia ja tuoda huolen aiheita, sitähan laki ei voi kieltää vaan päinvastoin velvoittaa siihen.

(Ls 2)

Yhteistyötä tehdään ja lähtökohtasesti koen että se on hyvää. Meillä on paljon ammattilaisia myös päivähoidon alaisuudessa. Että mielelläänki tehdään yhteistyötä.

(Ls 1)

8.8 Toiveita yhteistyölle

Lastensuojelun työntekijät toivovat yhteistyöltä enemmän säännöllisyyttä, yhteisten käytäntöjen sopimista ja toteutumista sekä enemmän yhteisiä tapaamisia päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden välille. Lastensuojelun työntekijät toivat myös esille, että he toivovat päivähoidolta konsultointeja, yhteydenottoja ja huolen esille tuomista. Haastateltavat toivovat, että sosiaalityöntekijät otettaisiin mukaan asioiden selvittelyyn jo varhaisessa vaiheessa ja asiakasta koskevassa ensimmäisessä palaverissa olisi mukana lastensuojeluilmoituksen tekijä, mikäli ilmoitus on tullut päivähoidosta.

Lastensuojelun työntekijät toivoivat päivähoidon työntekijöiltä konsultointia ja yhteydenottoja mikäli päivähoidossa herää huoli jostakin lapsesta. Lastensuojelun työntekijöiden mukaan yhteistyössä tärkeää on avoimuus ja tuttuus niin työntekijöiden kuin vanhempienkin kanssa. Toiveena yhteistyön edistämiseksi lastensuojelun työntekijät esittivät sen, että lastensuojelu pääsisi lähemmäs päivähoitoa, henkilökuntien välille sovittaisiin yhteiset työkäytännöt sekä asioista puhuttaisiin avoimesti.

Päiväkodin työntekijöiden toiveena oli, että lastensuojelu pitäisi päiväkotien työntekijöille jonkinlaisen koulutusillan, jossa lastensuojelutapausten käytännöistä kerrottaisiin enemmän ja sovittaisiin yhteiset pelisäännöt. Päivähoidon työntekijät myös toivovat etukäteistietoa perheestä, jolla on lastensuojeluasiakkuus. Päivähoidon työntekijät toivoivat myös olevansa tietoisia olemassaolevasta lastensuojeluasiakkuudesta. Päivähoidon työntekijät toivoivat esimiehen työpanosta yhteistyön parantamiseen. Jotkut työntekijät kertoivat aikaisemman työkokemuksensa kautta, että muilla paikkakunnilla yhteistyötä on enemmän, eikä yhteistyö tässä kunnassa ole yhtä toimivaa kuin jossain muualla. Yhteistyön ongelmista lastensuojelun työntekijöiden kanssa on keskusteltu, mutta päivähoito ja lastensuojelu eivät ole saaneet aikatauluja sopimaan yhteen niin, että yhteistyötä voitaisiin parantaa. Päivähoidon työntekijät toivovat ohjausta sosiaalityöntekijöiltä, miten erilaisissa tapauksissa tulee menetellä. Lisäksi päivähoito työntekijöillä on toiveena huolettomampi keskustelu lastensuojelun ja päivähoito työntekijöiden välillä.

Toiveena yhteistyölle päivähoito työntekijät esittivät, että aloitettuja käytäntöjä jatkettaisiin. Avoimuus lastensuojelun ja päivähoito työntekijöiden välillä on tärkeää. Päivähoidon työntekijät myös toivoivat, että tiedonkulku päiväkotiin olisi saumattomampaa. Yhteisiä käytäntöjä olisi päivähoito työntekijöiden mielestä hyvä olla lisää ja kaikkien työntekijöiden tulisi olla niistä tietoisia. Kunnalla tulisi olla yhteinen käytäntö, jota kaikki noudattaisivat. Toiveena on yhteiset säännölliset palaverit ja saumaton tiedonkulku. Lastensuojelun ja päivähoito tulisi tehdä yhteistyötä lapsen parhaaksi, ja yhteistyötä toivottiin olevan jo ennen kuin huoli kenestäkään asiakkaasta herää. Päiväkodin työntekijät toivoivat yhteisiä rakenteita yhteistyölle myös Riutan, Silvennoisen ja Tullan (2014, 26) tutkimuksessa. Heidän tutkimuksessaan kävi ilmi, että päiväkotien johtajien mielestä yhteistyön prosessi ei ole selkeä, eikä yhteistyön polusta ole minkäänlaista mallia (Riutta, Silvennoinen & Tulla 2014, 26).

TAULUKKO 4. Yhteistyön toimivat käytännöt ja kehittämiskohteet.

Toimivat käytännöt	Kehittämiskohteet/ toiveet yhteistyölle
Yhteistyöpalaverit	Säännölliset palaverit
Yhteydenpito tietyissä tilanteissa	Molemminpuolinen yhteydenpito
Tutut työntekijät	Kunnan ja työntekijöiden yhteiset käytännöt
Halukkuus yhteistyön toteuttamiseen	Ennaltaehkäisevä yhteistyö
	Aikataulujen yhteensovittaminen
	Esimiehen työpanos yhteistyön parantamiseksi
	Avoimempi tiedonkulku

9 POHDINTA

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada selville, millaista yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä on, miten sitä toteutetaan käytännössä ja mitä kaikkea se sisältää. Halusimme saada selville, mitkä asiat koettiin haasteina yhteistyölle ja mitkä tekijät nähtiin yhteistyötä edistävinä. Tavoitteena oli myös saada selville mitkä olivat haastateltavien odotukset koskien yhteistyötä ja minkälaisia kehittämistarpeita esiin nousisi. Odotusten ja kehittämistarpeiden kautta yhteistyötä on mahdollista lähteä kehittämään paremmaksi.

Moniammatillista yhteistyötä korostetaan yhä enemmän sosiaalialan työssä. Esimerkiksi lainsäädännössä on säädetty pykälä yhteistyöstä. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edellyttävät yhteistyötä kaikkien lasta ja perhettä palvelevien palvelujen välillä. Perheiden ongelmat voivat olla hyvin moninaisia, jolloin on tärkeää hyödyntää moniammatillista yhteistyöverkostoa parhaan avun ja tuen takaamiseksi. Yhteistyö eri tahojen välillä edistää lapsen ja perheen hyvinvointia eri osa-alueilla ja yhteistyöllä työhön saadaan mukaan usean eri palvelun ammattitaito. Lastensuojelulaki pyrkii aina turvaamaan lapsen edun. Mielestämme tämän tavoitteen toteuttamiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä kaikkien lapsen kanssa toimivien tahojen kesken.

Tulosten perusteella Lapinlahden kunnan päivähoidolla ja lastensuojelulla ei tällä hetkellä siis ole käytössään yhteistä mallia siitä, miten yhteistyötä näiden organisaatioiden välillä tulisi tehdä. Päivähoidon työntekijät toivoivat haastattelujen perusteella neuvoja lastensuojelun työntekijöiltä, miten tietyissä tilanteissa tulisi toimia. Lastensuojelun työntekijät taas toivoivat, että päivähoidosta uskallettaisiin kysyä neuvoa epäselvissä tilanteissa. Päivähoidon työntekijät ehdottivat lastensuojelun järjestämää yhteistä koulutusiltaa, jossa sovittaisiin yhteiset käytännöt yhteydenotoille ja sille, millaisia asioita lastensuojelun työntekijät haluavat päivähoidon heille ilmoittavan. Haastattelujen perusteella näyttäisi siltä, että päivähoidolla ei välttämättä ole tarpeeksi tietoa lastensuojelullisista asioista. Osa haastateltavista ei esimerkiksi tiennyt, millaisia tietoja lastensuojelu voi päivähoidolle luovuttaa ilman, että vaitiolovelvollisuus sen estää. Myös lastensuojelun työntekijöiden mielestä päivähoidolla ei ole tarpeeksi tietoa minkälaista työtä sosiaalitoimessa tehdään ja tämän arveltiin olevan myös yhteistyötä rajoittava tekijä. Lastensuojelussa myös arvioitiin, ettei päivähoito halua aiheuttaa sosiaalityöntekijöille lisätyötä ja tästä syystä asioitten ilmoittaminen saattaa viivästyä. Toisena syynä esitettiin arkuutta ilmoittamisessa ja pelkoa lastensuojelua kohtaan.

Tutkimustuloksemme eivät poikkea aiemmista tutkimuksista lastensuojelun ja päivähoidon välillä. Tästä syystä tulokset eivät myöskään yllättäneet meitä. Uskomme, että työntekijöiden mielestä yhteistyö on tärkeää ja sitä halutaan tehdä niin paljon kuin kunnan resursseilla on mahdollista. Kuitenkin lainsäädäntö sekä työn resurssit asettavat omat esteensä yhteistyön toteuttamiselle. Kuitenkin laissakin on säädetty viranomaisten yhteistyöstä ja tiedonsiirrosta, joten sen ei pitäisi olla rajoitteena yhteistyön tekemiselle. Yhteistyön toimivuuden kannalta olisi mielestämme tärkeää, että molemmat tahot olisivat tietoisia siitä, mitä vastaanottavassa toimipaikassa tehdään. Tämä poistaisi turhat pelot ja tietous lisäisi myös ymmärrystä sekä avoimuutta eri yksiköiden välille. Myös yhteiset

käytännöt olisi hyvä sopia, jotta yhteistyöstä saataisiin aikaisempaa joustavampaa ja kaikki yksiköt sitä toteuttamaan. Tähän tarkoitukseen sopii päivähoidosta noussut toive yhteisestä koulutusillasta. Tällä tavoin myös työntekijät tulisivat tutuiksi toisilleen, mikä myös lisäisi avoimuutta ja helpottaisi yhteistyötä. Uskomme, että opinnäytetyömme toimii hyvänä työkaluna yhteisten käytäntöjen löytämiselle ja epäkohtien korjaamiselle. Näin ollen opinnäytetyömme on hyödyllinen toimeksiantajallemme ja antaa tärkeää tietoa Ylä-Savon alueelle sekä muille aiheesta kiinnostuneille.

Tutkimukseemme osallistui sopiva määrä haastateltavia, sillä saimme tällä haastattelumäärällä omiin tarpeisiimme sopivasti tietoa yhteistyöstä sekä näkökulmia yhteistyön toimivuudesta. Tutkimuksemme tulokset jäivät kuitenkin osittain puutteellisiksi, sillä emme saaneet sovittua haastattelua perhepäivähoidon johtajan kanssa. Näin ollen tutkimuksestamme puuttuu osittain perhepäivähoidon näkemys yhteistyöstä. Erityislastentarhaopettajan haastattelu kuitenkin korvasi tätä puuttuvaa tietoa. Pohdimme, olisiko tutkimuksellamme ollut nykyistä suurempi anti, jos tutkimusaineistossa olisi ollut mukana myös lastenhoitajia. Haastattelukysymykset olivat toimivia ja palvelivat sitä tarkoitusta, jota halusimmekin. Koehaastattelut olisivat silti olleet hyödyllisiä, sillä ne olisivat tuoneet meille varmuutta haastattelijoina ja olisimme voineet vielä mahdollisesti tarkentaa kysymyksiä. Kysymysten muotoilua ja asettelua olisi koehaastatteluiden jälkeen voinut vielä tarkentaa. Jotkut kysymyksistämme pystyi käsittämään eri tavoilla, jolloin myös vastaukset poikkesivat sisällöltään toisistaan. Joihinkin kysymyksiin vastauksia sai todella etsiä aineistosta. Teemahaastattelu menetelmänä sopi kuitenkin tutkimukseemme odotetulla tavalla. Kysymykset olivat avoimia ja herättivät haastattelutilanteissa sekä ennen haastatteluja keskustelua ja pohdintaa. Työmme oli innostanut haastateltavia pohtimaan yhteistyötä ja sen toimivuutta jo ennen haastatteluja. Vastaukset eivät jääneet yksipuolisiksi, ja joihinkin kysymyksiin sivuttiin vastauksia myös jo ennen itse kysymystä.

Työmme herätteli molempia osapuolia ajattelemaan yhteistyötä ja toivomme, että työmme johtaisi toimenpiteisiin tutkimukseen osallistuneissa yksiköissä. Yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä on tärkeä aihe, joka ajaa lapsen etua. Mielestämme on siis tärkeää, että yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä toimii. Haastattelujen perusteella sekä päivähoito että lastensuojelu itsekin toivoivat yhteisiä käytäntöjä ja entistä tiiviimpää yhteistyötä. Yhteistyön parantamiselle on siis olemassa hyvät lähtökohdat.

Työmme oli hyvä alku yhteistyön parantamiseksi Lapinlahden kunnassa. Työn tulokset antavat hyvät lähtökohdat työskennellä entistä aktiivisemmin yhteistyön parissa lastensuojelun ja päivähoidon välisellä kentällä. Työmme ja sen tulokset toivon mukaan kannustaa kuntaa ja työntekijöitä panostamaan yhteistyöhön yhä enemmän ja sitoutumaan sovittuihin käytäntöihin.

Oppimisprosessina työ oli erittäin opettavainen ja hyödyllinen myös meille tulevaisuutta ajatellen. Saimme tutkimuksesta käytännön esimerkkejä ja kokemuksia lastensuojelun ja päivähoidon välisestä yhteistyöstä. Näillä aloilla työskennellessämme tulemme varmasti kiinnittämään huomiota yhteistyön laatuun ja käytäntöihin sekä niihin kehittämiskohtiin, jotka tutkimuksessamme nousivat esille. Tutkimuksemme toivottavasti vaikuttaa omalta osaltaan päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöhön

tulevaisuudessa. Tutkimuksen tekeminen oli mielekästä ja antoi meille uutta tietoa myös tutkimusprosessin etenemisestä ja sen työvaiheista. Olemme tyytyväisiä siihen, miten työ onnistui. Olimme aikatauluttaneet opinnäytetyöprosessin järkevästi ja suurimmaksi osaksi pysyimme aikataulussa, vaikka kesä 2015 hidastikin vähän prosessin etenemistä. Asuimme kesän eri paikkakunnilla, joten työn yhdessä työstäminen oli hankalaa. Onnistuimme kuitenkin analysoimaan tulokset ja pystyimme kokoamaan ne yhteen. Syksy 2015 oli tärkeää aikaa opinnäytetyön etenemiseksi. Tällöin saimme muokattua työtämme ja sen rakennetta.

Opinnäytetyötämme voisi jatkaa esimerkiksi järjestämällä yhteisen koulutustapahtuman lastensuojelun ja päivähoidon henkilökunnalle, jossa käsiteltäisiin molempien yksiköiden toimintaa sekä lainsäädäntöä. Lisäksi yhteisessä tapaamisessa lastensuojelu ja päivähoito voisivat sopia yhteisistä käytännöistä niin, että ne olisivat kaikille selvät ja kaikki sitoutuisivat niihin. Jatkotutkimuksena voisi syventää yhteistyön mallia ja tuoda se kaikille osapuolille tiedoksi. Malli voisi sisältää esimerkiksi tiedot siitä, millaisissa tilanteissa yhteistyötä tehdään. Myös huolen heräämiseen voisi kehittää yhteisen toimintakäytännön, jotta kaikki päivähoidossa tietäisivät milloin yhteydenotto lastensuojeluun on tarpeellinen. Lisäksi mallissa olisi selkeät ohjeet päivähoidon työntekijöille lastensuojeluilmoituksen tekemisestä.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 16.10.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Halmemies, S. s.a. *Lapinlahden sosiaalitoimiston käsikirja*. [verkkojulkaisu]. Saatavissa: <https://www.uef.fi/documents/1399211/1399224/LapinlahtiOpiskJaUudTy%C3%B6ntekOpas.pdf/d2e51f5f-0c9b-477c-aca6-ae3ca1c0300f>

Heinonen, E. Päivähoidon ja lastensuojelun kumppanuus lastensuojelulain 417/2007 mahdollistamana. Teoksessa Taskutieto. *Päivähoidon lakiopas 2010*. Kuopio: UNIpress.

Heikkilä, M., Välimäki, A-L. & Ihalainen, S-L. 2005. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. [verkkojulkaisu]. Stakes [viitattu 9.11.2015]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.

Isoherranen, K. 2012. *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä* [verkkojulkaisu]. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja [viitattu 26.10.2015]. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf

Kainulainen, A. 2007. *Päivähoito lapsen avohuollollisena tukitoimena* [verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu-tutkielma [viitattu 26.10.2015]. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18216/URN_NBN_fi_jyu-2007273.pdf?sequence=1

Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen – Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 74-88.

Kyllönen, E. & Sassi, E. 2014. *Lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyö Espoossa* [verkkojulkaisu]. Laurea-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 18.10.2015]. Saatavissa: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/81201/Sassi_Emilja_Kyllonen_Emmi.pdf?sequence=1

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 16.10.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 8.11.2015]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lapinlahden kunnan www-sivut [viitattu 8.11.2015]. Saatavissa: www.lapinlahti.fi

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 16.10.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun Keskusliitto 2012. *Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä kehitettävä* [verkkodokumentti]. Lastensuojelun Keskusliitto [viitattu 19.10.2015]. Saatavissa: http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/tiedotteet_2012/lastensuojelun_ja_paivahoidon_yhteistyota_keitettava.2267.news

Liiten, M. 2015. Hallitus päätti päivähoitoryhmien suurentamisesta ja subjektiivisen päivähoiton rajaamisesta [digilehti]. *Helsingin Sanomat* 22.10.2015 [viitattu 25.10.2015]. Saatavissa: <http://www.hs.fi/politiikka/a1445480278817>

Onnismaa, E. -L. 1999. *Päiväkotit lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huoltien hautomo?* Helsinki: Stakesin monistamo.

Payne, M. 2000. *Teamwork in multiprofessional care*. New York: Palgrave.

Pohjola, A. 1999. Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksessa Virtanen, P. (toim.). *Verkostoituva asiakastyö*. Tampere: Tammer-Paino Oy, 110–128

Pärnä, K. 2012. *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina – lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet* [verkkojulkaisu]. Turun yliopisto. Väitöskirja [viitattu 26.10.2015]. Saatavissa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1>

Rennamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Riutta, C., Silvennoinen, S. & Tulla, O. 2014. *Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja Espoonlahden alueilla* [verkkojulkaisu]. Laurea-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 15.10.2014]. Saatavissa: [www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80413/Paivahoidon ja lastensuojelun yhteistyö Leppävaaran ja Espoonlahden alueilla.pdf?sequence=1](http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80413/Paivahoidon_ja_lastensuojelun_yhteistyö_Leppävaaran_ja_Espoonlahden_alueilla.pdf?sequence=1)

Räty, T. 2014. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saari, T. 2010. *Kouvolan lastensuojelun henkilöstön näkemyksiä yhteistyöstä päivähoidon kanssa* [verkkojulkaisu]. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö [viitattu 15.10.2014]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21603/Saari_Tiiu.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivu [viitattu 17.10.2014]. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut

THL. 2014. *Lastensuojelun käsikirja* [verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 10.11.2014]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

THL. 2015. *Lastensuojelun käsikirja* [verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 9.11.2015]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Tilastokeskuksen www-sivu [viitattu 10.11.2014]. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Stakes. 2005. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet* [verkkojulkaisu]. Stakes – Oppaita 56 [viitattu 24.4.2015]. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Viittala, K. 2006. *Lasten yhteinen varhaiskasvatus*. Tampere: Tampere University Press.

LIITTEET

LIITE 1: TUTKIMUSLUPA

 SAVONIA

Anomus
Ohje
17.12.2014

3 (3)

Päätös

☒ Tutkimuslupa myönnetään

Yhteyshenkilö Suiga

☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut

Tutkimuksen valmistuttua tekijät toimittavat tutkimuksen yhteyshenkilölle

☒ tiivistelmän (suomeksi / englanniksi)

☒ tutkimusraportin tai/ja

☐ esittelevät tutkimuksensa suullisesti

Lapine ardelles 23.12.2014

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus (Nimi ja virka-asema) Sirpa Halmemies
Johdava sos. t.
vs. osastopaikalla

Savonia-ammattikorkeakoulu | PL 6, 70201 Kuopio | puh. (017) 255 6000 | www.savonia.fi

LIITE 2: HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

1. Työkokemus
2. Työpaikka
3. Kuinka pitkään olet työskennellyt ko. paikassa?

Tutkimustehtävä

Miten yhteistyö toimii käytännössä? Mitkä ovat sen lähtökohdat, kehittämistarpeet ja odotukset?

Tutkimuskysymykset

1. Millaista yhteistyötä päivähoiton ja lastensuojelun välillä on?
 - 1.1. Mitä yhteistyö sisältää?
 - 1.2. Millaisia yhteistyömuotoja päivähoiton ja lastensuojelun välillä on?
 - 1.3. Miten yhteistyötä toteutetaan?
2. Millaiset tekijät edistävät ja rajoittavat yhteistyötä?
3. Miten yhteistyötä voidaan kehittää?

Teemat

1. Yhteistyön muodot ja toteutuminen käytännössä

Lastensuojelu:

Millaista yhteistyötä teette päivähoiton kanssa?

Ketkä työntekijät yhteistyötä tekevät? Koko henkilökunta vai ainoastaan johtajat?

Onko yhteistyö ollut riittävää?

Miten paljon yhteydenottoja päiväkodilta tulee?

Mistä yhteistyö alkaa ja mitä se sisältää?

Minkälaista yhteistyötä tehdään, kun huoli herää? Entä kun perheestä tulee lastensuojelun asiakas?

Onko yhteydenpito säännöllistä ja missä tilanteissa se tapahtuu?

Päivähoito:

Millaista yhteistyötä teette lastensuojelun kanssa?

Ketkä työntekijät yhteistyötä tekevät? Koko henkilökunta vai ainoastaan johtajat?

Onko yhteistyö ollut riittävää?

Mistä yhteistyö alkaa ja mitä se sisältää?

Minkälaista yhteistyötä tehdään, kun huoli herää? Entä kun perheestä tulee lastensuojelun asiakas?

Onko yhteydenpito säännöllistä ja missä tilanteissa se tapahtuu?

2. Yhteistyötä edistävät ja rajoittavat tekijät

Lastensuojelu:

Millaisiin asioihin toivoisitte päivähoidon kiinnittävän huomiota lapsissa ja vanhemmissa?

Onko päivähoidosta mielestänne otettu lastensuojeluun yhteyttä riittävän aikaisin?

Mitkä tekijät edistävät yhteistyötä?

Mitkä tekijät rajoittavat yhteistyötä?

Oletteko kokeneet yhteistyössä haasteita? Millaisia?

Miten vaitiolovelvollisuus vaikuttaa yhteistyöhön?

Antaako lastensuojelu päivähoidolle tietoa jatkotoimenpiteistä?

Päivähoito:

Mitkä tekijät vaikuttavat huolen heräämiseen?

Kuinka paljon olette tehneet lastensuojeluilmoituksia (viimeisen vuoden aikana)?

Onko lastensuojelu ryhtynyt mielestänne riittävästi tarvittaviin toimenpiteisiin?

Mitkä tekijät edistävät yhteistyötä?

Mitkä tekijät rajoittavat yhteistyötä?

Oletteko kokeneet yhteistyössä haasteita? Millaisia?

Miten vaitiolovelvollisuus vaikuttaa yhteistyöhön?

Koetteko, että saatte tarpeeksi tietoa lastensuojelun jatkotoimenpiteistä?

3. Yhteistyön hyvät käytännöt ja odotukset?

Lastensuojelu & päivähoito:

Millaisia hyviä käytäntöjä teillä on yhteistyön tueksi?

Ovatko ne riittäviä?

Onko vielä jotain, mitä haluat kertoa?

